

Søgning til læreruddannelsen

ANALYSE AF DE BAGVEDLIGGENDE ÅRSAGER TIL DEN FALDENDE
SØGNING

December 2009

NIRÅS
KONSULENTERNE

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning.....	1
1.1	Udfordringerne	2
1.2	Denne rapport	2
2.	Folkeskolen kender alle	4
2.1	Alle kender en lærer	4
2.2	Negativt billede af lærergerningen	4
2.3	Mediernes behandling af folkeskolen	5
2.4	Konsekvens for søgning til læreruddannelsen	5
3.	Baggrundsviden	7
3.1	Søgning og optag	7
3.2	Andel af ungdomsårgang, der vælger læreruddannelsen	9
3.3	Eksisterende litteratur og nyeste undersøgelser	10
4.	Uddannelse som selv-dannelse	12
4.1	Uddannelsesvalg og drømmen om det perfekte liv	12
4.2	Vage forestillinger om studiets indhold	13
4.3	Hvem taler de unge uddannelsesvalg med?	13
4.4	Efterrationalisering af uddannelsesvalg	14
4.5	Drømmen om personlig succes	15
4.6	Drømmen om mening	15
4.7	Drømmen om flow	15
4.8	Konsekvenser for rekruttering til læreruddannelsen	16
4.9	Handlingsforslag	16
5.	Fagligheden i fokus	17
5.1	Faglighed og kompetencer som prestigegivende	18
5.2	Konsekvenser for søgningen til læreruddannelsen	18
5.3	Handlingsforslag	19
6.	Idealet om det utvungne fællesskab	20
6.1	Det selvvalgte fællesskab	21
6.2	Konsekvenser for rekruttering til læreruddannelsen	22
6.3	Handlingsforslag	22
7.	Idealet om det dynamiske liv	23
7.1	Dynamik som knudepunkt	23
7.2	Stræbe efter dynamiske rammer og dynamisk indhold	25
7.3	Lærerstuderendes opfattelse af dynamik	25
7.4	Myter om læreruddannelsen	26
7.5	Konsekvenser for søgning til læreruddannelsen	27
7.6	Handlingsforslag	28
8.	Prestige vs. uddannelse	29
8.1	Penge, penge, penge	29
8.2	Universitetsuddannelser øverst i hierarkiet	31
8.3	"Det lyder fedt!"	32
8.4	Et internationalt præg er forbundet med prestige	32
8.5	Uddannelsernes adgangs-koefficienter som en hitliste	33
8.6	Mediernes afgørende rolle	34
8.7	Handlingsforslag	35
9.	Fortællingen om MIG	36
9.1	Uddannelsesvalg som selvfortælling	36
9.2	Urbaniseringsgrad og læreruddannelsen	36
9.3	Det tidligere studievalg og læreruddannelsen	38
10.	Konklusion og løsningskatalog	39
10.1	Løsningskatalog	41

11.	Metode	44
11.1	Metodevalg.....	44
11.2	Det antropologiske feltarbejde	44
11.3	Respondenter.....	45
11.4	Dataindsamling	46

1. Indledning

Gennem de seneste år har læreruddannelsen oplevet et støt fald i antal ansøgere.¹ Da læreruddannelsen i forvejen havde relativt få ansøgere sammenlignet med de øvrige bacheloruddannelser, har den faldende søgning medført et betydeligt fald i antal optagne lærerstuderende – i perioden 2004-2008 ses således et samlet fald på 42 % i optaget til læreruddannelsen.²

Flere steder i landet mærker man allerede nu konsekvenser af det manglende optag i form af en begyndende lærermangel. Ifølge en analyse fra Danmarks Lærerforening fra marts 2009 blandt 93 kommuner oplever kommunerne en samlet lærermangel på 2.721 fuldtidsstillinger svarende til 5,6 % af alle lærerstillinger i de pågældende kommuner.³ Uddannes der fortsat færre lærere, vil denne udvikling fortsætte, og antallet af ubesatte lærerstillinger og antallet af undervisere uden læreruddannelse vil fortsat stige.

Sammenholdes dette med den forholdsvis høje gennemsnitsalder blandt lærere i dag⁴ og tendensen til, at lærere forlader arbejdsmarkedet før pensionsalderen, forudses en alvorlig uddannelsespolitisk udfordring i at rekruttere et tilstrækkeligt antal læreruddannede lærere de kommende år.⁵

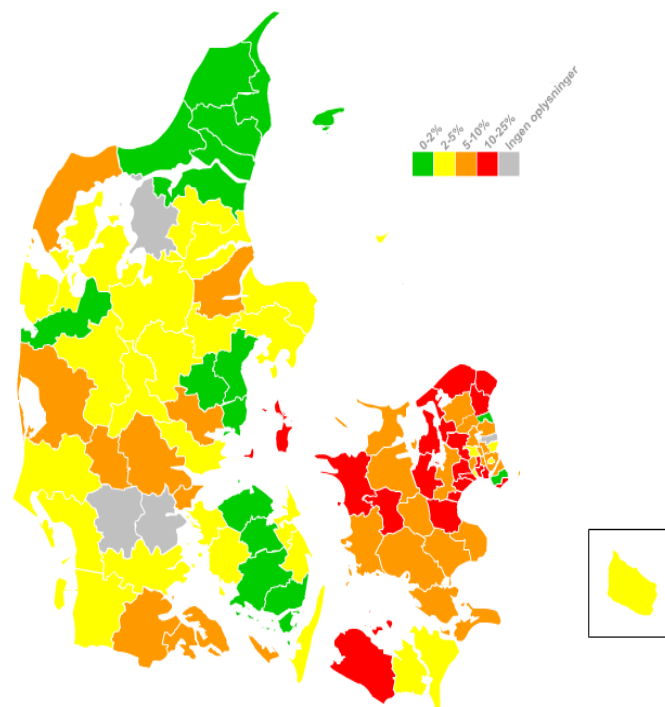
¹ Søgningen til læreruddannelsen har været faldende i perioden 2000-2008. I 2009 var søgningen dog stigende i forhold til 2008, hvilket dog ikke er et entydigt tegn på en ændret tendens.

² Undervisningsministeriet, "Analyse af den faldende søgning til professionsbacheloruddannelserne," december 2008.

³ Tallet dækker over såvel ubesatte stillinger som stillinger besat med ikke-læreruddannet personale.

⁴ 25 % af lærerne i folkeskolen er over 54 år. Kilde: UNI•C, Statistik og Analyse, 2009, og 79 % af danske skoleledere er over 50 år. Kilde: Hovedresultater fra TALIS, Teaching and Learning International Survey, Styrelsen for Evaluering og Kvalitetsudvikling af Grundskolen, 2009.

⁵ Kilde: Agenda – arbejdsmarkedspolitisk analyse, nr. 14, september 2008

Figur 1: Lærermangel i procent af kommunens samlede antal lærerstillinger. Kilde: Danmarks Lærerforening, 2009

Men ikke nok med at der kan iagttages en faldende søgning til læreruddannelsen; der er samtidig en faldende fuldførelsesprocent på læreruddannelserne. En analyse fra AKF påpeger, at fuldførelsesprocenten for kvindelige lærerstuderende i perioden 1990-2006 er faldet fra 85 % til 70 % og for mandlige studerende fra 79 % til 55 %. Den gennemsnitlige fuldførelsesprocent for lærerstuderende var i 2006 nede på 65 %.

Samtidig er der også frafald blandt nyuddannede lærere i lærerstillinger. Som fx EVA's undersøgelse fra 2009⁶ viser, er der blandt nyudklækkede lærere årgang 2003 17 %, der et år efter endt studium har forladt lærergerningen.

⁶ Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, "Komparativt studium af de nordiske læreruddannelser", 2009

Disse forhold medvirker alle til at skabe lærermangel på de danske skoler. Det er på denne baggrund, Undervisningsministeriet har bedt NIRAS Konsulenterne udarbejde en analyse af den faldende søgning til læreruddannelsen.

1.1 Udfordringerne

Lærergerningen har gennem en årrække været under beskyldning fra flere sider, og medierne har været ivrige efter at beskrive problemer i lærergerningen såsom manglende ressourcer, integrationsproblemer, stress og senest utidssvarende og funktionsmæssigt forældet eller ligefrem ufunktionsdygtigt it-udstyr på skolerne.⁷

Flere tv-kanaler har vist dokumentarprogrammer, hvor nyuddannede lærere grædende giver op over for overfyldte klasser med utilpassede børn eller udfordres af krævende forældre, mens andre programmer handler om, hvordan man ved en målrettet indsats i arbejdet med læringsstile på 100 dage kan forandre en skole og dens elever totalt – her imidlertid underforstået, at når de resterende danske folkeskoler ikke gør/har gjort noget tilsvarende, har de et problem.

Mediernes fremstilling af lærergerningens vanskeligheder bekræftes umiddelbart af, at lærerne selv klager over dårlig løn, dokumentations- og evalueringspres, stigende klassekvotienter, dårligt vedligeholdte bygninger og meget mere. Danmarks Lærerforening har gentagne gange påpeget ovennævnte udfordringer og samtidig peget på, at lærernes løn bliver stadigt lavere, når lærernes købekraft sammenlignes med andre professioners købekraft.

Som endnu en udfordring for læreruddannelsen har professionshøjskolerne gennem de seneste 8-10 år oplevet en fusionsbølge først med dannelsen af (og i nogle tilfælde genopløsning af) CVU'er og senest endnu en kondensering med dannelsen af professionshøjskolerne. Læreruddannelsens opbygning har i den forbindelse været kritiseret for i for høj grad at være baseret på fagindhold og i for lav grad baseret på professionsindhold. Netop denne skelnen mellem det faglige indhold og det professionsrettede indhold i læreruddannelsen ses, som vi i det følgende vender tilbage til, som en af årsagerne til den faldende søgning til læreruddannelsen, netop fordi det faglige indhold i læreruddannelsen af mange unge anses som værende 'for let', mens de professi-

onsfaglige udfordringer, som man som lærere udsættes for, anses som værende 'for svært'.⁸

Ovenstående indikerer umiddelbart, at lærergerningen *udelukkende* er forbundet med udfordringer og bekymringer, men ikke desto mindre viser den nyeste TALIS-undersøgelse,⁹ at ni ud af ti lærere er glade for deres job! Altså betyder mediernes fremstilling af lærergerningen og uddannelsens udfordringer ikke, at eksisterende lærere er utilfredse med at være lærere. Hertil skal bemærkes, at 39 % af lærerne har mere end 20 års erfaring, hvilket indikerer stor erfaring og stor stabilitet i arbejdsstyrken.

En tidligere analyse af faldende bacheloroptag på universiteterne¹⁰ og en analyse af faldende søgning til professionsbacheloruddannelserne opstiller begge som forklaringsmodel på den faldende søgning til læreruddannelsen, at læreruddannelsen har et meget dårligt image, og at den af de unge opfattes som en uddannelse, man 'altid kan falde tilbage på'.¹¹

Disse forklaringer indeholder hver især forklaringspotentiale, men for at opnå en dybere forståelse for, hvad der er de bagvedliggende årsager til den faldende søgning til læreruddannelsen og samtidig finde frem til, hvad der kan *motivere* de unge til fremadrettet at vælge læreruddannelsen, er vi i nærværende analyse gået et spadestik dybere og har undersøgt, hvad der er de *motiverende faktorer*, når unge i dag vælger uddannelse og professionsretning. Herigennem er vi blevet klogere på, hvad der er de bagvedliggende årsager til den faldende søgning til læreruddannelsen

1.2 Denne rapport

I denne rapport præsenteres NIRAS Konsulenternes analyse af de bagvedliggende årsager til den faldende søgning til læreruddannelsen. Analysen er blevet til på baggrund af en omfattende kvalitativ dataindsamling, hovedsaglig baseret på antropologisk metode, blandt unge på ungdomsuddannelser, unge, der holder sabbatår ('sabbatister'), og lærerstuderende.

⁸ Undervisningsministeriet, "Valg og fravalg af lærer-, pædagog-, sygeplejerske- og socialrådgiveruddannelsen", 2007.

⁹ Kilde: "Hovedresultater fra TALIS, Teaching and Learning International Survey", Styrelsen for Evaluering og Kvalitetsudvikling af Grundskolen, 2009.

¹⁰ Universitets- og Byggestyrelsen, Videnskabsministeriet, "Analyse af den faldende søgning til universiteternes bacheloruddannelser, december 2008".

¹¹ Undervisningsministeriet, "Årsager til den faldende søgning til professionsbacheloruddannelserne", december 2008.

⁷ Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, "It i skolen. Undersøgelse af erfaringer og perspektiver", 2009.

Som det vil blive klart gennem rapporten, er det meget vigtigt ikke at anskue den faldende søgning til læreruddannelsen som et isoleret fænomen, da den faldende søgning er påvirket af en lang række større strukturelle samfundsmæssige tendenser, som den enkelte unge fortolker og sætter i relief til vedkommendes eget liv og selv-fortælling. Det er disse samfundsmæssige tendenser samt, hvordan de fortolkes og inkorporeres i de unges selv-fortælling, der er med til at forme og bestemme de unges uddannelsesvalg.

Der er derfor i analysen anlagt et bredt fokus, og indledningsvis stilles spørgsmålet: *Hvad er de motiverende faktorer bag danske unges uddannelsesvalg?* Først derefter forholder analysen sig til konsekvenserne heraf for søgningen til læreruddannelsen.

Rapporten er struktureret således, at **kapitel 2** indledningsvis forholder sig til centrale grundvilkår og præmisser, der i en dansk kontekst gør sig gældende for læreruddannelsen og lærergerningen.

I **kapitel 3** præsenteres den viden, der allerede foreligger om læreruddannelsen og om søgningen hertil – først via en statistisk analyse af tilgængeligt KOT-datamateriale, dernæst via en ganske kort præsentation af eksisterende litteratur og de nyeste undersøgelser på området.

I **kapitel 4** diskuteres uddannelsesvalg og den rolle, uddannelsesvalget spiller for unge i Danmark dag. I **kapitlerne 5-8** tages udgangspunkt i fire dominerende tendenser og værdier i tiden, som på baggrund af denne analyse ses som helt centrale motiverende faktorer for unges uddannelsesvalg. Efter en præsentation af hver af disse dominerende tendenser beskrives i slutningen af hvert kapitel, hvilke konsekvenser disse tendenser har for de unges billede af læreruddannelsen og lærergerningen. I forlængelse heraf opstilles en række handlingsforslag til, hvordan udviklingen med den faldende søgning til læreruddannelsen kan vendes.

I **Kapitel 9** beskrives, hvordan de unge fortolker de dominerende tendenser og værdier i tiden ind i deres selv-fortælling og efterrationaliserer deres uddannelsesvalg, så det passer til disse tendenser og værdier. Dernæst diskuteres, hvad eksterne faktorer som urbaniseringsgrad og tidligere studievalg har af betydning for søgningen til læreruddannelsen.

Kapitel 10 er en løsningsorienteret konklusion, hvor der både samles op på analysen og opstilles en række løsningsforslag til at vende den nedadgående spiral og skabe en stigende søgning til læreruddannelsen.

I bilag findes en oversigt over anvendt metode til dataindsamling og oversigt over indsamlet data.

2. Folkeskolen kender alle

Skal man udpege et emne, som alle danskere har en mening om, som kan bringe sindene i kog, og som alle i en eller anden udstrækning føler sig kvalificeret til at udtale sig om og bedømme, så er det den danske folkeskole og dens lærere.

At de fleste danskere føler sig berettigede og kvalificerede til at udtale sig om folkeskolen, skyldes sandsynligvis, at så godt som alle i det danske samfund har personlig erfaring med folkeskolen – de kender folkeskolen på egen krop og har senere sendt deres børn hertil. De føler derfor, at de ved, hvad de taler om. Som denne lærerstuderende fortæller:

"Alle har en forforståelse af, hvad folkeskolen er. Hvis man selv var en lømmel, der kørte rundt med læreren om sin tommelfinger, så vil man have en meget konkret dårlig forforståelse af lærerjobbet. Hvis jeg nu siger, at jeg læser til biologi, så har folk ingen forforståelse," mandlig lærerstuderende

En af konsekvenserne af det personlige erfaringsperspektiv på folkeskolen er bl.a., at de færreste er i stand til udelukkende at forholde sig til folkeskolen ud fra en objektiv betragtning – endsige ud fra en viden om nutidige forhold. Tværtimod præger de personlige erfaringer fra egen skoletid ofte holdningen til folkeskolen, og der er en tendens til at sidestille opfattelsen af nutidens folkeskole med erindringerne om egen skolegang. Dette gælder i høj grad også for de unge. Som denne unge kvinde siger:

"Ingen penge i hele verden ville kunne få mig til at stille op som lærer i den ottendeklasse, jeg selv gik i," kvindelig sabbatist

2.1 Alle kender en lærer

Herudover kender de fleste danskere, i kraft af at læreruddannelsen er den blandt de mellemlange og lange videregående uddannelser i Danmark, der optager og uddanner flest, én eller flere folkeskolelærere. Mange har en folkeskolelærer i familien og møder folkeskolelærere i forskellige sociale sammenhænge. Lærergerningen er således en

profession, de fleste kan forholde sig til, og mener at kende. Lærergerningen har da også, formentlig som følge heraf, blandt mange unge ry for at være et usædvanligt almindeligt og ikke videre eksotisk job. Som denne sabbatist svarer på spørgsmålet om, hvorfor han tror, at der er faldende søgning til læreruddannelsen:

"Det er en frygt for at blive middelmådig. Hvis du har en universitetsgrad, har du bare et federe liv og federe muligheder. Jeg er ikke enig i det, men der er mange, der tænker sådan," mandlig sabbatist, student 2009

Selvom sabbatisten siger, at han ikke nødvendigvis er enig i, at man har et 'federe' liv, hvis man har en universitetsgrad frem for en læreruddannelse, så peger han alligevel på en tendens, der er udbredt blandt de unge, nemlig frygten for middelmådighed, hvilket også dette udsagn påpeger:

"Der er ikke så meget prestige i det middelmådige. Du skal ud i ekstremerne – ud og blive set," mandlig lærerstuderende

Almindelighed og middelmådighed er – som det vil fremgå af denne rapport – ikke positivt i de unges optik, hvor drømmen om og stræben efter det perfekte og det spændende liv er i fokus. Lærergerningens og læreruddannelsens ry som middelmådigt og almindeligt er således en af de udfordringer, man står over for, hvis den negative udvikling med faldende søgning til læreruddannelsen skal vendes.

2.2 Negativt billede af lærergerningen

En anden konsekvens af, at de fleste kender en folkeskolelærer, er, at det får utrolig stor betydning for lærergerningens ry, hvordan lærerne taler om deres job.

De unge, der står over for et uddannelsesvalg, påvirkes i særlig høj grad. De lader deres syn på uddannelser og job påvirke af, hvordan familie, venner og bekendte, der enten læser på eller har læst på en given uddannelse, omtaler denne. Flere unge fortæller, at de oplever, at lærere taler

dårligt om deres job. Lærerne fortæller fx om stress, dårlige arbejdsforhold, uopdragne børn, krævende forældre, dokumentationspres og manglende ressourcer. Denne negative omtale gør, at en lang række af de unge overtager dette billede af lærergerningen:

"Min mor er lærer og har været det i omkring ti år, jeg kan huske, da hun blev færdiguddannet. Men i mange år har hun været sygemeldt indimellem, fordi det var så hårdt. Hun har snakket meget om, "Ej, skat, du skal aldrig blive folkeskolelærer," kvindelig sabbatist, student 2009

At de unge i udpræget grad oplever, at lærere taler dårligt om deres job, kan umiddelbart undre, når man sammenholder dette med resultaterne af TALIS-undersøgelsen¹² fra 2008. TALIS-undersøgelsen viste, at 89 % af de uddannede lærere i Danmark er enige i udsagnet "jeg er alt i alt meget tilfreds med mit job". Denne umiddelbare modsætning kan dog muligvis forklares med, at selv om 89 % af lærerne i TALIS-undersøgelsen angiver, at de *alt i alt* er tilfredse med deres job, så kan der stadig være aspekter af lærergerningen, som lærerne ikke er tilfredse med. Enten er det så i højere grad de negative frem for de positive historier, lærerne vælger at kommunikere ud, eller også er det de negative historier, som de unge husker.

De uddannede læreres påvirkning af de unges syn på lærergerningen i negativ retning kan også ske mere indirekte, fx hvis en eller begge forældre er lærere, og de unge har oplevet, at forældrene er stressede eller ofte arbejder uden for almindelig arbejdstid. Som denne unge mand fortæller:

"De [lærere] har meget travlt, er min fornemmelse. Jeg kan mærke bare på min mor, der er børnehaveklasseleder, at selvom de [børnene] ikke er særlig store, er der meget forberedelse, der er mange møder og ting uden for normal arbejdstid," mandlig sabbatist, student 2009

Modsat lytter de unge dog også, når lærerstuderende omtaler deres studium positivt, og flere af de unge der har indgået i denne analyse, har decideret ændret deres syn på læreruddannelsen og lærergerningen i positiv retning efter at have talt med lærerstuderende, der taler positivt om læreruddannelsen og lærergerningen.

¹² Kilde "Hovedresultater fra TALIS, Teaching and Learning International Survey", Styrelsen for Evaluering og Kvalitetsudvikling af Grundskolen, 2009

2.3 Mediernes behandling af folkeskolen

Måske netop i kraft af at de fleste danskere har personligt kendskab til folkeskolen og stærke meninger herom, er folkeskolen og folkeskolelærerne under konstant mediebevågenhed.

Både blandt politikere og i befolkningen generelt er der en grundlæggende konsensus om, at folkeskolen spiller en afgørende rolle i udviklingen og videreførelsen af vores samfund, da skolen opfattes som en af de hovedansvarlige aktører for fremtidige generationers indlæring og socialisering. Diskussionerne om, hvordan denne udvikling skal ske, og hvordan dette ansvar skal forvaltes af skolen og lærerne, er ofte animerede og følelsesladede, hvilket påvirker de unges syn på læreruddannelsen og lærergerningen.

2.4 Konsekvens for søgning til læreruddannelsen

Folkeskolen udgør altså en fælles referenceramme i samfundet, som de fleste føler sig berettigede til at udtale sig om. Dette er både præmissen, udfordringen og det unikke ved folkeskolen og jobbet som folkeskolelærer.

Som en *positiv* følge af, at alle danskere kender og forholder sig til folkeskolen, er der i Danmark en enorm opmærksomhed på og vilje til at forsøge at skabe den bedst mulige folkeskole, og debatten om, hvordan dette mål indfris, er evigt tilstedeværende både i medierne og i den politiske debat. Som en mere *negativ* følge har dette dog samtidig bevirket, at der er opstået en lang række myter og fordomme om folkeskolen, lærergerningen og læreruddannelsen – myter og fordomme, der ikke nødvendigvis afspejler virkeligheden, men som ikke desto mindre præger den almindelige opfattelse af folkeskolen, lærergerningen og læreruddannelsen.

Et uddrag af de myter og fordomme, som NIRAS Konsulenterne i denne analyse har mødt blandt de unge, er:

- At læser du på læreruddannelsen, er det fordi du ikke kan komme ind på andre uddannelser
- At du ingen særlige kompetencer har som lærer
- At du som lærer år efter år underviser børn i det samme lette stof
- At børn i dag er ustyrlige

■ At lærere er tudsegamle og utidssvarende

■ At lærerlønnen er utrolig dårlig

■ At tager du en læreruddannelse, har du ingen andre muligheder end at blive folkeskolelærer

■ ... og mange andre tilsvarende myter

Disse myter og fordomme har med tiden fået karakter af alment vedtagne sandheder og er derfor, som analysen i de følgende kapitler illustrerer, sejlivede og meget vanskelige at nedbryde.

3. Baggrundsviden

I dette kapitel præsenteres et uddrag af den væsentligste viden, der allerede foreligger om læreruddannelsen og om søgningen hertil.

Kapitlet præsenterer indledningsvis en statistisk analyse af tilgængeligt KOT-datamateriale om udviklingen i optag og søgning til læreruddannelsen.

3.1 Søgning og optag

Det samlede antal ansøgere til den almene læreruddannelse faldt i perioden 2000-2008 med i alt 53 %.¹³

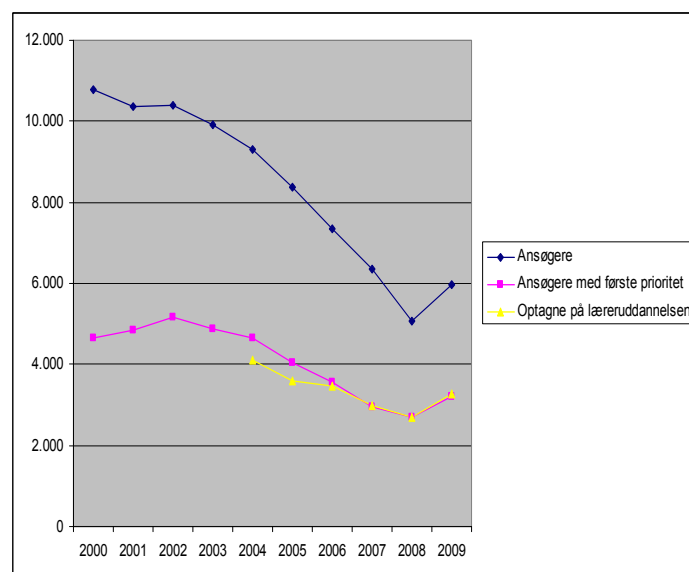
I 2003 begyndte antallet af ansøgere, der havde læreruddannelsen som førsteprioritet, også at dale. Fra 2003 til 2008 udviklede dette sig til et samlet fald på 45 %.

Søgningen til læreruddannelsen nåede i 2008 et foreløbigt lavpunkt med 2.684 ansøgere med læreruddannelsen som 1. prioritet og 2.710 optagne på læreruddannelsen.¹⁴ Det faktiske optag på læreruddannelsen faldt i perioden 2004 til 2008 med 34 %, hvilket var lidt mindre end faldet i antallet af ansøgere. Dette dækker over, at godt en tiendedel af 1. prioritetsansøgerne i 2004 ikke blev optaget, en andel, der faldt støt, til man fra 2007 optog flere end det antal, der havde læreruddannelsen som 1. prioritet. Ved ansøgningsfristen i 2009 var *søgningen* til læreruddannelsen steget med 18 % for det samlede antal ansøgere og med 19 % for ansøgere med læreruddannelsen som førsteprioritet, mens *optaget* var 21 % højere end i 2008.

Man må dog glæde sig over denne stigning med en vis forsigtighed, da flere faktorer indikerer, at 2009-stigningen ikke varsler en reel udviklingstendens.

For det første ses der i 2009 en markant stigning i søgningen til videregående uddannelser generelt,¹⁵ hvilket bl.a. kan skyldes stigende arbejds-

løshed blandt ufaglærte. For det andet menes de positive forhold på arbejdsmarkedet i 2008 at have udskudt mange unges studiestart.¹⁶ Er dette tilfældet, ville en del af dem, der har haft læreruddannelsen som 1. prioritet i 2009, under andre forhold have søgt ind allerede i 2008. I så fald bør det stigende antal ansøgere til læreruddannelsen i 2009 tolkes betydeligt mere konservativt, idet det gennemsnitlige antal ansøgere for 2008 og 2009 fortsat ligger under 2007-niveau – både for det samlede antal ansøgere og for dem, der havde læreruddannelsen som 1. prioritet.¹⁷

Figur 2: Oversigt over søgning og optag på læreruddannelsen

¹⁶ Kilde: Rådets beretning 2008 - Rådet for erhvervsakademiuddannelser og professions-bacheloruddannelser.

¹⁷ Det faktum at udviklingen fra 2008 til 2009 er så speciel, betyder, at flere af 2009-tallene formentlig på sigt vil placere sig som udsving. 2009-tallene kan derfor ikke nødvendigvis ses som en reel tendens. Tal for 2008 og særligt for 2009 er derfor anvendt med et vist forbehold.

¹³ Kilde: www.kot.dk

¹⁴ Kilde: Undervisningsministeriet

¹⁵ Kilde: Undervisningsministeriet, www.uvm.dk

3.1.1 Kønsfordeling

Det er for analysen relevant at undersøge, hvorvidt der rent statistisk kan opstilles identificerbare baggrundsfaktorer for, hvem det er, der vælger læreruddannelsen.¹⁸

Traditionelt har der været en overvægt af kvinder på læreruddannelsen, og der er kun små ændringer i dette billede. Andelen af mandlige ansøgere er fra 2000 til 2009 vokset med 4,65 %, men da 2,11 % af disse har søgt optag i 2009, og dette år som beskrevet ovenfor har været kendetegnet ved en speciel situation på arbejdsmarkedet, er der formentlig blot tale om en ganske svag tendens til en mere ligelig kønsfordeling på læreruddannelsen.

3.1.2 Aldersfordeling

Ser man på aldersfordelingen blandt ansøgerne til læreruddannelsen i absolutte tal, er der markante forskelle i udviklingen aldersgrupperne imellem.

Faldet i antal ansøgere er mindst blandt de yngste ansøgere, idet gruppen af ansøgere på 19 og 20 år er reduceret med henholdsvis 12 og 31 %, mens det største fald er sket i gruppen af 24-årige, som er reduceret med hele 58 % fra 2000 til 2008. Faldet for de øvrige aldersgrupper ligger omkring 50 %.

I aldersgruppen over 30 år ses der dog i perioden markante udsving, idet gruppen fra 2002 til 2008 reduceres med hele 74 %. Dette hænger med stor sandsynlighed sammen med, at meritlæreruddannelsen blev oprettet i 2002, hvorefter en del af denne aldersgruppe formentlig har valgt meritlæreruddannelsen frem for den almene læreruddannelse.

Der ses en generel tendens til, at de lærerstuderende bliver yngre. Fra 2002 vokser gruppen af ansøgere under 22 år fra 21 % til 36 % i 2008. Dette betyder, at den aldersmæssigt største gruppe af ansøgere med læreruddannelsen som førsteprioritet i 2009 er de 21-årige, tæt efterfulgt af gruppen af 22-årige, hvorefter kommer gruppen af ansøgere over 30. Når faldet i søgningen til læreruddannelsen er mindst blandt de yngste aldersgrupper, kan det være et udslag af, at der i disse år qua politisk tilskyndelse sker en generel forskydning, hvor de, der søger ind på de videregående uddannelser, bliver stadig yngre.¹⁹ Det generelle fald i alder ved uddannelsesstart er dog forbundet med visse udfordringer for læreruddannelsen, hvilket vi vender tilbage til i kapitel 9.

Ansøgerne til læreruddannelsen fordeler sig overordnet i to aldersgrupper:

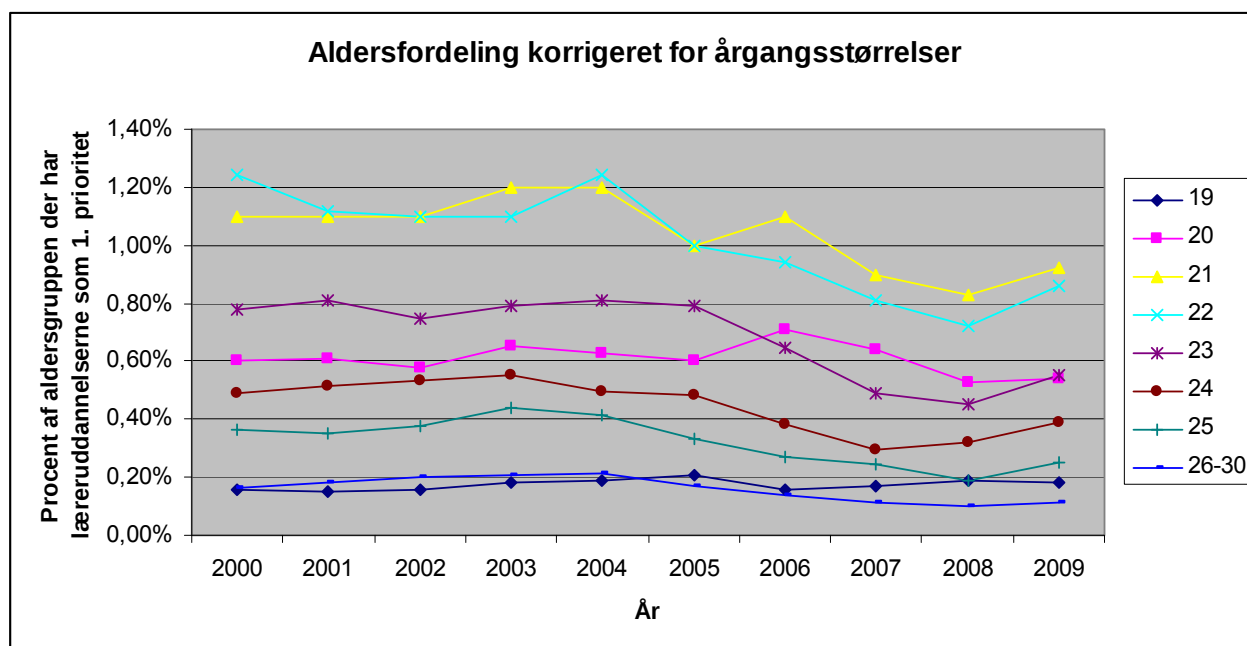
- De unge, hvor de 21-22-årige udgør den største gruppe
- De ældre, fra 26 år og opefter

Denne fragmentering i alder gør sig gældende for både læreruddannelser i større og i mindre byer, men er mest markant på læreruddannelser uden for de større byer, hvor der ud over at være en større andel af helt unge studerende også er markant flere i gruppen over 30 år.

I figuren nedenfor er aldersfordelingen for ansøgere til læreruddannelsen i perioden 2000-2009 korregeret for årgangsstørrelser, hvilket giver et meget præcist billede af udviklingen i søgningen til læreruddannelsen i perioden. Her ses det, at det er blandt de 20-23-årige, den procentvise andel af årgangene, der søger ind på læreruddannelsen, er størst.

¹⁸ Data for køn, alder og adgangsgivende uddannelse er for ansøgere med læreruddannelsen som førsteprioritet.

¹⁹ Kilde: <http://uddannelsesstrategi.hum.ku.dk>

3.2 Andel af ungdomsårgang, der vælger læreruddannelsen

I 2000 søgte 0,45 % af alle i aldersgruppen 19-30 år ind på læreruddannelsen, i 2008 var andelen faldet til 0,30 %, mens den året efter i 2009 steg til 0,35 %.

De unge, der er søgt ind på videregående uddannelser i perioden 2000-2009, er i vid udstrækning fra de små årgange i midt-80'erne, og korrektionen herfor viser, at faldet i søgningen til læreruddannelsen er en smule mindre voldsomt, hvis man ser på, hvilken andel af de uddannelsessøgende der søger ind på læreruddannelsen. Således kan 10 % af faldet, der er på 30 %, i gruppen 19-30 år fra 2000-2009 tilskrives små ungdomsårgange.²⁰

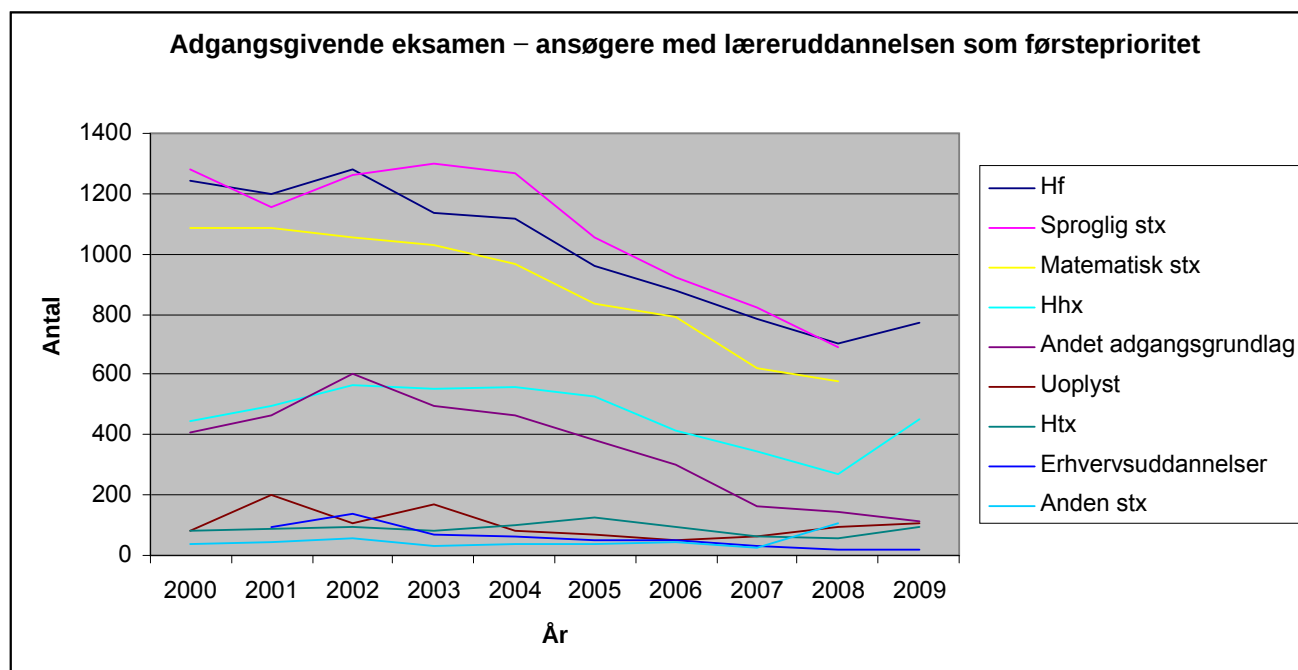
Dette ændrer ikke på problematikken omkring lærermanglen, men bør tages med i fortolkningen af årsagerne til den faldende søgning til læreruddannelsen.²¹

3.2.1 Adgangsgivende eksamen

Opdeles ansøgere, der har læreruddannelsen som førsteprioritet, efter adgangsgivende uddannelse, ses det, som det fremgår af nedenstående figur, at faldet er sket på tværs af de store ansøgergrupper; dvs. hf og det almene gymnasium (stx).

²⁰ Kilde: Danmarks Statistik, 2009.

²¹ Dette siger ikke noget om grupperne under 19 år og over 30 år, da det ikke giver mening at udregne dem som andel af de respektive befolkningsgruppers størrelser.

Andelen af ansøgere med læreruddannelsen som førsteprioritet, der tidligere har været optaget på andre uddannelser,²² tegner sig for 33 % af det samlede ansøgertal i 2008 og 31 % i 2009.²³ Der er således en forholdsvis stor andel af læreruddannelsens ansøgere, der forud for deres ansøgning til læreruddannelsen har været optaget på andre uddannelser.

Ud af denne andel af studieskiftere har 22 % i 2008 og 16 % i 2009 tidligere været indskrevet på en *læreruddannelse*. Andelen af studieskifterne, der tidligere har været indskrevet på en læreruddannelse, faldt således svagt fra 2008 til 2009.

Ser man derimod på, hvor mange af studieskifterne, der tidligere har været indskrevet på en *universitetsuddannelse*, er denne andel fra 2008 til 2009 vokset med 15 %.

Denne vækst gør sig i særlig grad gældende inden for de handelsorienterede uddannelser såsom erhvervsøkonomi- og markedsføringsøkonomuddannelser på erhvervsakademier og handelshøjskoler. Der er endvidere en mindre stigning i antallet af ansøgere fra sundhedsvidenskabelige, humanistiske, naturvidenskabelige og samfundsvidenskabelige uddannelser samt fra

ingeniøruddannelserne og fysioterapeutuddannelsen.

3.3 Eksisterende litteratur og nyeste undersøgelser

Der er få uddannelser, der som læreruddannelsen har været under lup de senere år, og der er således udarbejdet adskillige analyser og undersøgelser herom. Nedenfor præsenteres ganske kort de undersøgelser, der har størst relevans i forhold til denne analyse.

■ Komparativt studium af de nordiske læreruddannelser, EVA, 2009

Undersøgelsen sammenligner søgningen til læreruddannelserne i Finland, Island, Norge og Danmark. Med Finland som eneste undtagelse slås læreruddannelserne i alle nordiske lande med rekrutteringsproblemer. Rapporten fremhæver læreruddannelsens vidt forskellige popularitet og status i de fire lande som den afgørende forklaring på forskellen på søgningen til læreruddannelsen i Finland kontra de øvrige lande.

²² Datasæt: Ansøgere til folkeskolelærer 2008 – tidligere optaget og Ansøgere til folkeskolelærer 2009 – tidligere optaget.

²³ Det har ikke været muligt at fremskaffe tilsvarende data fra årene før 2008.

■ **Hovedresultater fra TALIS, Teaching and Learning International Survey, Styrelsen for Evaluering og Kvalitetsudvikling af Grundskolen, 2009**

TALIS er OECD's undersøgelse af læringsmiljø og arbejdsforhold for lærere. Undersøgelsen viser, at 89 % de danske lærere i 2008 erklærede sig enige eller meget enige i udsagnet *"jeg er alt i alt meget tilfreds med mit job"*. Gennemsnittet af tilfredsheden blandt de undersøgte lande er 90 %. Blandt resultaterne kan i øvrigt nævnes: Danmark er det af de 23 lande, hvor opbakningen til lærernes ønsker om kompetenceudvikling er lavest. Danske lærere samarbejder mere end gennemsnittet i undersøgelsen. Lærer-elevforholdet i Danmark er generelt godt.

■ **Analyse af den faldende søgning til professionsbacheloruddannelserne, Undervisningsministeriet, 2008**

Analysen fremhæver, at den primære motivation for at læse til lærer, sygeplejerske eller pædagog er muligheden for at arbejde med og hjælpe mennesker. Kombinationen af teori og praktik, samt at uddannelserne vurderes som nyttige, relevante og udfordrende med høje krav til de færdiguddannendes personlige karakterstyrke- og egenskaber ses også som centrale værdier blandt de studerende, der er søgt ind på disse uddannelser. Det, der afholder andre fra at vælge en professionsbacheloruddannelse, er særligt den manglende prestige og anerkendelse, der knytter sig til disse uddannelser. Det er således uddannelser, man 'falder tilbage på', hvis man ikke kan klare en universitetsuddannelse, og dermed ikke uddannelser, man aktivt vælger til, hvis man er fagligt dygtig.

■ **Rådets beretning, Rådet for erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser, 2008**

Rådet for erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser peger i den deres første beretning på, at uddannelsernes rekrutteringsvanskeligheder primært bundes i image- og prestige problemer. De unges frygt for manglende karrieremuligheder vurderes sammen med den gunstige situation på arbejdsmarkedet også at have haft ugunstige konsekvenser for ansøgertallet til professionsuddannelserne, herunder læreruddannelsen, de senere år – særligt i 2008. Den lave ledighed gjorde det muligt at få både velbetalte og meningsfyldte, ufaglærte job, hvilket frem til 2008 menes at have mindsket de unges motivation for at gå i gang med en videregående uddannelse.

■ **Valg og fravalg af lærer-, pædagog-, sygeplejerske- og socialrådgiveruddannelsen, Undervisningsministeriet, 2007**

Undersøgelsen fremhæver faktorerne: negativ omtale af arbejdsforhold, lavt lønniveau, hårdt psykisk arbejde og lav samfundsmæssig status som de vigtigste årsager til, at læreruddannelsen fravælges. En anden bemærkelsesværdig konklusion er, at mange af de unge frygter, at de begrænser deres muligheder, hvis de vælger læreruddannelsen, fordi de er bange for at blive låst fast til en bestemt type job. Det samme forhold opleves imidlertid af andre unge som noget positivt, da man ved, hvad man skal bruge uddannelsen til efterfølgende.

4. Uddannelse som selv-dannelse

I den vestlige verden er der gennem de seneste år på en række fronter sket en generel individualisering. Dette betyder bl.a., at hvor man tidligere anså familien og gruppen som samfundets centrale og værdibærende enheder, er det i dag i højere grad individet, der udgør den betydende enhed.²⁴

Individualiseringen af samfundet har haft stor betydning i socialiseringen af de unge, som i disse år står over for at skulle træffe centrale livsvalg om studium og fremtid. Disse unge tilhører en generation, som på mange måder skiller sig ud fra tidligere generationer, og generationen har da også fået en række forskellige labels. De kaldes 'generation Y'²⁵, 'ekko-boomers' (børn af baby boomer-generationen), 'MTV-generationen', 'Generation Next' og 'Homo Zappiens-generationen'.²⁶

Alle disse termer beskriver træk ved en generation, der karakteriseres ved at have fokus på individualitet og være storforbrugere af digitale medier og kommunikation, og som for det store flertals vedkommende har haft frit valg på alle hylder og som oftest ikke har manglet økonomiske midler.

Generationen har også fået betegnelsen 'zapper-generationen' pga. deres tilsyneladende evne til at 'zappe videre', når deres attention-span udfordres af kedsommelige input. De er vant til løbende og multiple input i form af tv, musik, Instant Messenger, sms og telefon, og deres forventninger til tilværelsen er ifølge forskere på området, at livet skal være sjovt, stimulerende og afvekslende.

Generation Y er vokset op i fremgangstider og har på grund af økonomisk velfærd samt øget fokus på individet, børns rettigheder og medbestemmelse i familien opnået meget stor selvbestemmelse over egen tilværelse. Helt fra beslutningen om farven på prinsessekjolen og udformningen af lyssværdet til valg af ungdomsuddannelse har de været vant til frit at træffe beslutninger om eget liv, dog med diskret og forsigtig vejledning fra velmenende voksne, der har villet dem det bedste.

Generation Y har således haft et enormt fokus på sig gennem hele opvæksten. Som forfatter og foredragsholder Maria Petræus siger, er de "*vokset op med et enormt fokus. Der er blevet taget fotos og optaget video af dem, hver eneste gang de er kørt ned ad en rutsjebane. Og hver eneste gang de har slået knæet, har der stået en hær af pædagoger klar til at puste og putte Batman-plaster på. De har groft sagt aldrig manglet noget*".

Ganske mange af de unge fra generation Y er således vokset op som det, man kalder 'curling-børn', på hvis vej alle forhindringer er blevet fejtet bort. Børnene er samtidig skolet til at argumentere for deres individualitet, rettigheder og valg, de stræber efter perfektion, og de er som oftest ikke vant til at vente på noget.

4.1 Uddannelsesvalg og drømmen om det perfekte liv

I denne analyse ses i tråd med ovenstående en generel tendens til, at de unge har meget store forventninger til deres fremtid. "*Jeg skal være lykkelig på alle fronter, og jeg skal kunne alt – mit liv skal være perfekt!*". Mere eller mindre sådan udtrykker rigtig mange af de unge deres forventninger til fremtiden. For at kunne lykkes med dette er de unge meget bevidste om, at de må træffe et klogt uddannelsesvalg. Uddannelsesvalget opleves derfor selvsagt af mange unge som værende meget svært og som et pres, *både* fordi der er utrolig mange valgmuligheder, *og* fordi det er et valg med omfattende konsekvenser. Som fx disse to unge fortæller:

²⁴ Kilde: Ziehe, Thomas, "Øer af intensitet i et hav af rutine – nye tekster om ungdom, skole og kultur", København, Politisk Revy, 2004. Kilde: Beck, Ulrich & Elisabeth Beck-Gernsheim, "Individualisation – Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences", London, Sage, 2002.

²⁵ Generation Y blev som begreb først anvendt i en leder i magasinet Ad Age i 1993 til at beskrive tidens teenagere.

²⁶ Kilde: Homo Zappiens: Growing up in a digital age, Wim Veen og Ben Vrakking, Network Continuum Education, 2006.

"Det er nu, det bliver intensiveret for mig, nu er jeg også blevet så gammel. Det er nu, det gælder jo. Nu bliver jeg nødt til at træffe en beslutning," mandlig sabbatist, hf-student 2006

"Det er jo noget, man skal lave i rigtig mange år, så det skal ikke bare være en pludselig ide," kvindelig hf-studerende, Århus Akademi

Der er mange voksne både i skolen, i gymnasiet og i hjemmet, som gerne vil diskutere uddannelsesvalg med de unge og fylde dem med information om studier og jobmuligheder. Men de unge viger i nogen grad tilbage for disse diskussioner. Dette ses i denne analyse både direkte i de unges udsagn og indirekte i forbindelse med interview og gruppedrøftelser. Her ses fx, at så længe gruppediskussionen handler om de unges eget studievalg og fremtid, går snakken trægt, og mange er tilbageholdende over for at melde for kraftigt ud. Men når diskussionen ledes hen på emnet folkeskolelærer, står de unge i kø for at få taletid. Som vi var inde på tidligere, kender de unge alle en lærer, og de har myter, erfaringer og fortællinger, som de gerne vil dele. Denne diskussion går ikke så tæt på de unge, som det at dele ud af tanker om eget studievalg gør.

Der synes blandt de unge at være en stor bekymring for at vælge en 'forkert' uddannelse. For nogle består det forkerte i at vælge en uddannelse, der lukker døre for dem, for andre består det forkerte i at vælge en uddannelse, som man risikerer at blive træt af, eller som ikke passer til en. Og hvad nu hvis man slet ikke opdager drømmeuddannelsen i den enorme jungle af udbud!

"Det er svært. Der er så sindssygt mange uddannelser. Man er bange for at vælge forkert, fordi det har stor indflydelse på, hvad man skal lave, og hvad man kan blive," kvindelig sabbatist, hf-student 2009

På spørgsmålet om, hvad den bedste uddannelse er, siger de unge, at det er en uddannelse, som:

"opfylder mine ønsker/drømme om, hvad jeg vil i min fremtid," kvindelig gymnasieelev, Ringkøbing Handelsskole

"giver mening med fremtiden, opfylder fremtidsdrømme," kvindelig gymnasieelev, Ringkøbing Handelsskole

"gør mig glad, så jeg har lyst til at stå op og gå på arbejde HVER dag," kvindelig, hf-studerende, Århus Akademi

Uddannelsesvalget skal altså opfylde ønsker og fremtidsdrømme om det perfekte liv og føre til, at man er glad hver dag. Det kan derfor ikke undre,

at uddannelsesvalget for mange unge opleves som et uoverkommeligt stort og utroligt vanskeligt valg.

4.2 Vage forestillinger om studiets indhold

Analysen viser, at både unge, der er i gang med en ungdomsuddannelse, og unge, som holder sabbatår, trods stort fokus på vigtigheden af rigtigt studievalg, har forholdsvis vage forestillinger om selve studietiden. De er ikke meget vidende om forskelle på de forskellige videregående uddannelser, om studiemetoder, om studiemiljø og om fag på deres drømmestudium. Deres forestillinger om studiet hæftes i nogen grad op på det, de har erfaret i ungdomsuddannelsen. De taler således om ønsket om et godt studiemiljø, mens bevidstheden om øvrige forhold er ret uklare.

Der er på baggrund heraf ikke noget, der tyder på, at de mange ændringer i læreruddannelsens struktur over de seneste år er noget, der har påvirket søgningen til læreruddannelsen negativt. Det er udelukkende læreruddannelsens direkte aktører, fx rektorer, som i dataindsamlingen har nævnt læreruddannelsens foranderlighed som et parameter for den faldende søgning.

Som konsekvens er der dog således heller ikke noget, der tyder på, at en formidling af, at læreruddannelsen er stabil, vil have nogen effekt på søgningen til læreruddannelsen.

4.3 Hvem taler de unge uddannelsesvalg med?

Et af analysens fokuspunkter har været, hvem unge taler uddannelsesvalg med, og hvor de rådfører sig om forhold vedrørende fremtidige studier.

Det er det generelle indtryk, at særligt personlige relationer har indflydelse på de unge i valgprocessen, idet mange unge taler med deres forældre samt med kæresten og nære venner om uddannelsesvalg.

"Jeg taler med mine forældre. Det er jo meget naturligt, men det er ikke noget, de har den store indflydelse på," kvindelig sabbatist, student 2009

For mange af de unge har det forholdsvis stor betydning, hvad forældrene mener om deres uddannelsesvalg, og selvom forældrene ikke direkte får lov at bestemme, hvad den unge skal vælge, så ønsker mange unge, at forældrene skal være stolte af og anerkende valget. Nogle forældre kommer oven i købet med hele vejen til studievalgscentrene:

*"Forældrene er meget engagerede, og de unge er vant til at diskutere valg med forældrene. Der er mange, der har mor med til studievalgscen-
tret," uddannelseskonsulent på studievalgs-
center*

Analysen viser endvidere, at de unge lytter og rådfører sig med personer, de kender, der læser på uddannelser. Det har således stor betydning for de unges opfattelse af forskellige uddannelser, hvordan de studerende på uddannelserne taler om dem. Som ordvekslingen mellem disse to unge illustrerer:

"Det påvirker mig til gengæld meget, hvad folk som allerede er i faget siger..."

"Ja, lige præcis, hvis én, der læser faget, siger det er nederen, så betyder det noget," Ordveksling mellem to elever fra Rysensteen Gymnasium

Analysen viser yderligere, at de unge kun i mindre grad taler uddannelsesvalg med deres klassekammerater. Dette har været tydeligt i gruppedrøftelser med de unge, hvor de ofte overraskes over de tanker, klassekammeraterne har gjort sig om studievalg. Dette bekræftes af studievalgscentrene, som fortæller, at det er deres oplevelse, når de tager ud i klasser på ungdomsuddannelser og diskuterer videregående uddannelse, at de unge bliver overraskede over at høre, hvad de andre i klassen vil, eller over at høre, at der er mange af de andre, der heller ikke ved, hvad de vil. Dette indikerer, at uddannelsesvalg er en følsom og 'privatsfære'-sag, som de unge ikke uden videre diskuterer åbent.

Nogle unge giver udtryk for, at uddannelsesvalg er en følsom sag bl.a. fordi de er bange for at give udtryk for et ønske, andre ikke finder godt nok, eller for at udtrykke ønske om et bestemt studium for så efter endt studentereksamen ikke at have tilstrækkeligt højt gennemsnit til at komme ind. De ønsker ikke at have meldt konkret ud og så efterfølgende fremstå som en fiasko.

Netop derfor vil nogle unge gerne være meget sikre i deres valg, før de taler med andre om det. Som denne studerende fortæller:

"Jeg går meget i dybden og undersøger mulighederne, så jeg snakker ikke med nogen, før jeg er ret sikker," mandlig hf-studerende, Århus Akademi

At uddannelsesvalget betragtes som en privatsag underbygges til dels af, at de unge i høj grad benytter sig af internettet til at søge information om forskellige uddannelser.²⁷ Foran computeren kan de hjemme på værelset sidde i fred og ro og undersøge uddannelser i eget tempo, uden at andre ser dem over skulderen og vurderer deres valg.

"Det er dig selv, der styrer din fremtid, så det gælder om selv at undersøge sig frem til, hvad man vil," kvindelig gymnasieelev, Selandia

Samtidig er uddannelsesvalg et spørgsmål, som de unge ofte konfronteres med – af helt fremmede eller af personer, de ikke ser så ofte, som fx studievejledere eller studievalgscentre.

Her er det dog relevant at notere sig, at mange af de unge afviser selv at kontakte studievalgscentrene, da de ikke mener, at de her kan få en vejledning, der er relevant for dem eller brugbar i valgprocessen.

4.4 Efterrationalisering af uddannelsesvalg

Generation Y er ikke blot vokset op med drømmen om det perfekte liv – de har ganske enkelt en *forventning* om det perfekte liv.

Der er overordnet set ikke tale om, at der er uddannelsesvalg, som er objektivt rigtige eller objektivt forkerte i de unges øjne. De unge former derimod argumentationen for deres uddannelsesvalg, så det stemmer overens med dominerende værdier og tendenser i tiden. Der dannes herved i de unges bevidsthed en *selv-fortælling* om, hvorfor de vælger den uddannelse, de gør – en fortælling, der opleves som subjektiv, men som i høj grad henter sine elementer i tidens værdier og tendenser.

For at læreruddannelsen skal kunne tiltrække flere unge, må den derfor styrke fortællingen om de sider af uddannelsen og af lærergerningen, som passer til tidens dominerende værdier og tendenser.

I de følgende kapitler redegøres for de værdier og tendenser, som gennem denne analyse fremstår som motiverende faktorer for de unges uddannelsesvalg. Indledningsvis præsenteres tre drømme om fremtiden, som er gennemgående i de unges selv-fortælling.

²⁷ Her fremhæves især Uddannelsesguiden (www.ug.dk) og de enkelte uddannelsers egne hjemmesider.

4.5 Drømmen om personlig succes

Uddannelsesvalget og karrierevalget er for de unge tæt forbundet med forventningen om personlig succes og elementær selvdannelse – herunder udvikling af identitet, personlige værdier og anerkendte måder at leve på.

Gennem uddannelse og job forventer den enkelte at kunne realisere sig selv, bevise sit værd, finde sin plads i samfundet og skabe sig det perfekte liv. Der er ikke en foruddefineret plads til den enkelte, og de unge har ikke qua forældrenes position, deres position i samfundet eller evner en bestemt fremtid i sigte. De oplever derimod, at de selv skal skabe deres fremtid ud fra personligt drive og de beslutninger, de træffer. Her står uddannelsesvalget som et meget centralt valg – et livsvalg – som de unge i høj grad føler, definerer hvem de er, og som har uigenkaldelig betydning for deres liv.

De unge beskriver fx uddannelse som:

"Min uddannelse skal opfylde mine ønsker og drømme om, hvad jeg vil i min fremtid," kvindelig gymnasieelev, Ringkøbing Handelsskole

"Mit drømmejob er noget, jeg vil elske at leve af resten af mit liv. Og det er noget, jeg vil udfordre mig selv med og hele tiden lære nyt," kvindelig hf-studerende, Århus Akademi

4.6 Drømmen om mening

Flere af de unge giver, når de taler uddannelsesvalg og kommende karriere, udtryk for, at deres kommende uddannelse og job skal 'give mening for dem'. Uddannelsesvalget skal bidrage til, at den unge føler sig godt tilpas, føler sig på den rette hylde og skal understøtte, at den unge føler sig som en succes.

Tidligere har termen *mening* især været knyttet til job på velfærdsområderne. Det gav mening at arbejde med mennesker, at kurere sygdomme, at hjælpe de ældre, at sikre børn en uddannelse etc.

Begrebet *mening* forstås af flere af de unge i analysen ud fra en noget anderledes kontekst. Så længe jobbet giver dem personlig tilfredsstillelse og opfylder deres ønsker om afveksling og til honorering, giver det mening for dem. De unge kan således sagtens beskrive en karriere som fx sælger som 'givende mening' for vedkommende. Fjern er tidligere generationers opfattelse af 'mening' som det at gøre en forskel for andre eller gøre sin pligt i samfundet. Kun i en begrænset gruppe er det 'at give mening' synonymt med denne gængse opfattelse af 'at gøre en forskel for

andre'. Interessant nok ses denne tolkning af 'at give mening' stadig blandt nogle lærerstuderende, der om deres valg af uddannelse siger:

"Med læreruddannelsen får jeg en uddannelse, hvor jeg kan påvirke børns fremtid," kvindelig lærerstuderende, UCL Jelling

"Jeg ville gerne arbejde med mennesker, jeg følte, at jeg havde noget at give," kvindelig lærerstuderende, VIA Århus

"Skolelærerne er grundpillerne i samfundet. Det, vi giver videre, er det, der former fremtidens samfund," mandlig lærerstuderende, UCL Skaarup

"Det er et givende job, både på et personligt plan, men også hvor der er mulighed for at hjælpe andre," kvindelig lærerstuderende, VIA Århus

4.7 Drømmen om flow

Forskeren og psykologen Mihaly Csikszentmihalyi er ophavsmanden til flowteorien, som handler om, at mennesket er i flow, når dets evner og kompetencer matcher graden af udfordringer, vedkommende møder. Flow opstår, når mennesket hele tiden udfordres præcist så meget, som det med sine evner, færdigheder og kompetencer kan håndtere uden at blive frustreret.

Udfordres man ud over evne, bliver man frustreret, og underudfordres man, ender man i kedsomhed. Mange unge giver i forbindelse med uddannelsesvalg udtryk for ønsket om at opnå en sådan flowtilstand:

"Jeg vil udfordres, uden at det føles håbløst. En god balance," kvindelig hf-studerende, Århus Akademi

"Jeg vil have et overskueligt og spændende studium," mandlig lærerstuderende, UCL Jelling

"Jeg ville simpelthen dø, hvis jeg skulle sidde på et kontor og være der fra otte til fire hver dag. Det ville slå mig ihjel," mandlig gymnasieelev, Rysensteen

"Jeg får et job med udfordringer. Det må ikke blive en alt for rutinepræget hverdag," identitet ikke påført besvarelsen

"Mit drømmejob er, at jeg finder et sted, jeg ikke bliver træt af i længden. Og jeg bliver mødt med krav, som passer på de evner, min uddannelse har givet mig," mandlig lærerstuderende, VIA Århus

4.8 Konsekvenser for rekruttering til læreruddannelsen

Tidens unge er karakteriseret ved at have været socialt stimulerede, understøttet og plejet gennem hele deres opvækst i et pasningssystem og en familiestruktur, hvor børns trivsel er et altoverskyggende mål. De unge, som kommer gennem gymnasiet og dermed er kandidater til en videregående uddannelse, har ofte ikke mødt mange alvorlige forhindringer i tilværelsen, og de har store forventninger til fremtiden. De ønsker ikke en uddannelse eller et job, som begrænser deres mulighed for succes, for mening eller for flow.

Når de unge efterstræber flow, samtidig med at de ser frem mod det perfekte liv og forventer sig succes, er det derfor et produkt af den generation, som de tilhører. De ser frem til et liv, hvor de får deres drømme opfyldt, men de er samtidig bevidste om, at der skal være en balance mellem graden af udfordring og deres evner.

4.9 Handlingsforslag

Ovenstående taget i betragtning opstilles følgende handlingsforslag til, hvad der kan gøres for at øge søgningen til læreruddannelsen.

■ Betone flowaspektet i læreruddannelsen og lærerjobbet

For mange unge er muligheden for balance mellem arbejdsliv og familieliv – altså flow i forhold til udfordringer i arbejdslivet – motiverende og tiltrækkende. Denne balance betones af mange af de unge, som allerede har valgt læreruddannelse, som en af attraktionerne herved. En fokusering i markedsføringen af læreruddannelsen på muligheden for at opnå denne flowtilstand kan muligvis påvirke flere til at vælge denne.

■ En uddannelse med mening

I markedsføringen af læreruddannelsen skal begrebet *mening* ikke udelukkende knyttes til det filantropiske islæt, men også knyttes til opfyldelse af personlige mål. I formidlingen er det således centralt, at de unge, for hvem opnåelse af personlig mening er et centralt sigte, får muligheden for at opleve, at lærere ikke kun gør en forskel for den enkelte elev og for samfundet, men også for sig selv.

■ Lærerstuderende-karavane

De unge lytter i høj grad til, hvordan andre, der læser på en given uddannelse, omtaler denne. Det er derfor vigtigt, fx via en karavane af lærerstuderende, der tager rundt på ungdomsuddannelserne, at inddrage lærerstuderende i at kommunikere den gode fortælling om læreruddannelsen og de positive historier om lærergerningen.

5. Fagligheden i fokus

De seneste 10-15 år har der i diskursen om folkeskolen været stort fokus på et bestemt aspekt af lærernes faglighed – nemlig fagene og de færdigheder, der knytter sig hertil.

PISA- og PIRLS-undersøgelser²⁸ har medvirket til debat i medierne såvel som på skolerne og i hjemmene om fagligheden (eller manglen på samme) i folkeskolen. Det diskuteres eksempelvis ofte i medierne, om der skal flere dansktimer i indskoling, om de naturvidenskabelige fag skal styrkes, og om lærerne har tilstrækkelige kompetencer til at undervise i fysik i overbygningen. Diskussionen rejser også spørgsmål om tilstrækkelig faglighed i lærernes linjefag, om antallet af linjefag og meget andet.

Dette øgede fokus på skolens fag betyder, at de unge, som står over for at skulle vælge uddannelse, til dels er blevet blinde over for den pædagogiske og didaktiske faglighed, som også er central i lærerens arbejde. De unge siger fx:

"Som lærer skal man år efter år lære børn at lægge 2 og 2 sammen."

"Det at være lærer, det er noget, alle kan."

"Man lærer det samme fra sig igen og igen."

"Det er ikke attraktivt at stå og banke viden ind i hovedet på nogen."

"Det faglige niveau tiltaler mig ikke, man er fanget i de samme tre år igen og igen."

De unge overser tilsyneladende, at det at være lærer er en flerfaglig disciplin, som både handler om at kunne dansk/fysik/matematik etc., men som også i høj grad handler om at være i stand til at orkestrere et rum, som den faglige læring kan finde sted i – dvs. formidle det faglige stof på en måde, så børnene med deres forskelligheder kan

modtage og lære. Denne del af jobbet ser de unge ikke, som denne unge kvinde siger det:

"Der mangler udfordringer [for læreren] i folkeskolen, men en ung lærer holder ikke længe,"
kvindelig hf-studerende, Århus Akademi

Det, at hun på den ene side siger, at der mangler udfordringer i folkeskolen, og på den anden side siger, at unge lærere ikke holder længe, signalerer, at hun opfatter læreres professionsfaglighed som erfaringsbaseret og en personlig egenskab mere end som kompetencer, der opøves gennem læreruddannelsen. En stor del af lærerens faglighed er altså uklar og diffus for de unge.

"At arbejde som folkeskolelærer er lidt som at gå i folkeskole igen," kvindelig sabbatist, hf-student 2008

Når de unge taler om at være lærer, refererer de ofte scener fra egen skolegang, hvor en underviser i en undervisningssituation har stået magtesløs over for en udfordring. De referer til situationer, hvor lærerens pædagogiske faglighed er kommet til kort – og det er situationer, som de har oplevet som værende meget voldsomme og meget ubehagelige. Samtidig har de en opfattelse af, at lærerens faglige viden ikke er særlig dyb, hvilket betyder, at lærergerningen af mange unge ses som en profession uden særlig tydelig faglighed. Se eksempelvis nedenstående ordveksling mellem to sabbatister i en fokusgruppediskussion viser:

"Man skal nok skelne mellem, om de [folkeskolelærerne] ved en masse, og om de er gode til at lære fra sig."

"Ja, de ved noget om meget, men det er ikke en særlig dyb viden."

²⁸ Programme for International Student Assessment, OECD og Progress in International Reading Literacy Study

5.1 Faglighed og kompetencer som prestigegivende

I beskrivelsen af deres fremtidige job og karriere lægger de unge stor vægt på at blive ekspert på et felt – at blive fagligt dygtig. Den bedste uddannelse karakteriseres fx af de unge som:

"en uddannelse, hvor man kan mærke, man lærer noget, og at det har interesse," mandlig gymnasieelev, Ringkøbing Handelsskole

"at have en høj faglighed og at være professionel," kvindelig lærerstuderende, VIA Århus

"jeg føler mig rustet til jobbet i form af min uddannelse," kvindelig hf-studerende, Århus Akademi

"en kombination af teori og praksis, så man afprøver sin viden i praksis," kvindelig gymnasieelev, Ringkøbing Handelsskole

Det er derfor vigtigt for de unge, at de kan se, at de gennem en uddannelse tilegner sig kompetencer og bliver eksperter på et felt. De unge vil gerne kunne noget særligt, og der er prestige i at være ekspert på et område, for er man ekspert, kan man noget, som ikke alle andre kan, og man er ikke længere middelmådig.

"Jeg opnår at blive mere end bare kvalificeret til mit kommende job," kvindelig hf-studerende, Århus Akademi

Jobbet må endvidere gerne give en vis prestige og have en aura af 'mystik' over sig. Af prestigeuddannelser blandt de unge kan nævnes læge, jurist og psykolog. Alle er uddannelser og professioner, der har en tydelig professionsfaglighed, og som har tydelig faglig autoritet. Uddannelser med prestige, og hvori prestigen især består, behandles yderligere i kapitel 8. Her skal blot pointeres, at prestige i høj grad tilskrives uddannelser og job, som har en meget tydelig professionsfaglighed og en høj grad af ekspertise – noget som ikke alle kan gøre.

Unge, som har valgt læreruddannelsen, er meget bevidste om og bruger aktivt ordene *faglighed*, *professionel* og *profession* om det at undervise og formidle, mens unge, som ikke er lærerstuderende, sidestiller faglighed i lærergerningen med indholdet i folkeskolens fag. De lærerstuderende fremhæver derimod det pædagogisk-didaktiske i læreruddannelsen og lærergerningen som det gode ved læreruddannelsen og fremhæver, at man både kan arbejde med et fag, som interesserer en, og samtidig *"arbejde med mennesker"*.

Når de unge påbegynder læreruddannelsen, bliver bevidstheden om den pædagogisk-didaktiske faglighed altså styrket. De lærerstuderende siger eksempelvis, at det gode ved læreruddannelsen er:

"At jeg har den faglige kompetence til at fralære mig viden," mandlig lærerstuderende, VIA Århus

"Jeg er fagligt kompetent, at jeg kan håndtere det, jeg kommer til at møde i min hverdag som lærer, fx at jeg kan tackle vanskelige børn, forældre, kollegasamarbejde mv.," kvindelig lærerstuderende, VIA Århus

5.2 Konsekvenser for søgningen til læreruddannelsen

Lærernes pædagogiske og didaktiske faglighed og kompetencer er altså ikke synlige for de unge, som står over for at skulle vælge uddannelse. De ser hverken læreren som faglig ekspert eller som pædagogisk ekspert. Mange unge sammenligner derimod det at være lærer med det at gå i folkeskole igen.

De unge forventer ikke, at en læreruddannelse vil give dem nye kompetencer, og lærergerningen ses ikke som fagligt udfordrende eller spændende. Tværtimod ser de unge lærerjobbet som fagligt yderst middelmådigt.

I forhold til rekruttering til læreruddannelsen skaber blindheden over for lærernes pædagogiske og didaktiske professionsfaglighed problemer på to fronter:

For det første oplever de unge, som motiveres af interessen for et bestemt fag eller et fagligt felt (eksempelvis sprog eller naturvidenskabelige fag), at denne faglighed i folkeskolen og i læreruddannelsen er for let og for tynd. Derfor retter de deres opmærksomhed mod en universitetsuddannelse og undervisning på gymnasial uddannelse. Som denne gymnasieelev svarer på spørgsmålet om, hvorvidt hun kunne overveje at blive folkeskolelærer:

"Jeg ville nok så hellere være gymnasielærer, for så har eleverne selv valgt faget. – det ville være rarere at undervise nogen, som har lyst til at lære fx matematik eller fysik," kvindelig gymnasieelev, Rysensteen Gymnasium

For det andet overser de unge, som motiveres af den pædagogiske og didaktiske del af lærerjobbet, af at formidle og af at undervise børn og unge, at læreruddannelsen udstyrer dem med værktøjer og kompetencer til at håndtere lærergernin-

gens udfordringer. I stedet forbinder de skræmmebilleder fra egen skoletid, hvor en underviser har stået magtesløs over for en klasse ustyrlige elever, med lærergerningen.

5.3 Handlingsforslag

Ovenstående taget i betragtning opstilles følgende handlingsforslag til, hvad der kan gøres for at øge søgningen til læreruddannelsen.

- **Fokus på at læreruddannelsen giver pædagogiske og didaktiske kompetencer**

Det er nødvendigt at synliggøre over for de unge, som står over for uddannelsesvalg, at læreruddannelsen giver didaktiske og pædagogiske kompetencer. Der er tre årsager til, at dette er vigtigt:

For det første skal de, som har interesse for det pædagogiske arbejde, informeres om, at lærergerningen og læreruddannelsen kan give dem kompetencer og kvalifikationer på det pædagogiske område.

For det andet skal de, som har interesse for det formidlingsmæssige, det fag-faglige indhold og det at arbejde med mennesker, forstå, at de ikke lades i stikken i forhold til de udfordringer, lærergerningen indeholder.

Tværtimod skal de informeres om, at det er en central del af læreruddannelsen at tilegne sig pædagogiske og didaktiske kompetencer.

For det tredje skal det generelt synliggøres over for de unge, at læreruddannelsen giver dem pædagogiske og didaktiske kompetencer, der gør lærerne til eksperter på deres felt. Det skal herigennem synliggøres, at lærerne kan noget særligt, og at ikke alle og enhver kan blive lærer – i hvert fald ikke en dygtig en af slagsen.

- **Det fag-faglige niveau på læreruddannelsen er ikke lavt**

Det er nødvendigt at synliggøre de fag-faglige krav, der er til optag på læreruddannelsen, således at de unge ser, at et linjefag fagligt set svarer til niveauet på tilsvarende bacheloruddannelse på universitetet.

Dette skal appellere til de unge, som har en faglig interesse for at undervise inden for et bestemt fagfelt, men som opfatter det faglige niveau på læreruddannelsen som værende for lavt, og til de unge, som ikke nødvendigvis har ønsket om at begrænse sig til et eller højst to fag, som det er tilfældet ved undervisning på gymnasialt eller højere niveau.

6. Idealet om det utvungne fællesskab

"Det sociale er rigtig, rigtig vigtigt, det trækker én igennem de hårde tider. Der skal være et godt miljø, så man bliver trygge ved hinanden, og man føler, at man hører til," kvindelig lærerstuderende.

Dette citat peger på et forhold, som er meget vigtigt for de unge, nemlig sociale relationer og fællesskaber.

På trods af at der i samfundet er sket en stigende individualisering, der til en vis grad har frigjort individer af på forhånd givne sociale sammenhænge, har de fleste mennesker – og de unge i særdeleshed – stadig et stort behov for klare sociale rammer og tillidsrelationer.²⁹ Sociale fællesskaber er således ikke overraskende et af de forhold, de unge fokuserer særligt på, når de skal forholde sig til uddannelsesvalg og fremtidige job.

Blandt de unge i analysen står gode sociale relationer meget højt på ønskesedlen over kriterierne for den gode uddannelse og det gode job. Når de unge på ungdomsuddannelserne fx blev spurgt om de bedste grunde til at blive lærer, omhandler fem ud af syv topscorer-svar de menneskelige relationer ved læreruddannelsen og lærergerningen:

"Den bedste uddannelse er en uddannelse, der giver én nogle sociale oplevelser," mandlig gymnasieelev, Ringkøbing Handelsskole

Samme tendens gør sig gældende blandt de lærerstuderende:

"Årsagen til, at jeg søgte ind på læreruddannelsen, er, at det er et socialt studie med fokus på gruppearbejde," mandlig lærerstuderende, VIA Århus

"Årsagen til, at jeg søgte ind på læreruddannelsen, er, at seminariet har et godt studiesocialt liv," mandlig lærerstuderende, VIA Århus

Måden, hvorpå de unge beskriver den ideelle uddannelse uden nødvendigvis at forholde sig til, hvilken uddannelse det måtte være, og de årsager, de lærerstuderende angiver som udslagsgivende for deres uddannelsesvalg, understreger, at sociale relationer og fællesskaber er et centralt aspekt af det at være under uddannelse. Blandt mange af de unge i analysen har læreruddannelsen ry for at være et i socialt henseende godt studium med megen interaktion og et levende socialt liv, også uden for selve undervisningen.

Når de unge, der endnu ikke har valgt videregående uddannelse, taler om lærergerningen, er der imidlertid vægt på *både* de positive og de negative sociale relationer ved jobbet. Arbejdet med mennesker ses, som det fremgår af dette citat, af mange unge som givende:

"Vi var enige om, at det er godt, når det handler om mennesker – det er fedt at arbejde med mennesker i stedet for med en computer," klas-sediskussion 3.g, Rysensteen Gymnasium

Alligevel fylder forestillingen om negative sociale relationer i lærergerningen meget hos de unge, og næsten halvdelen (44 %) af de unge på ungdomsuddannelserne, der i forbindelse med analysen har svaret på hall tests,³⁰ har angivet negative sociale relationer (fx børn larm og er uopdragene) som de vigtigste grunde til *ikke* at blive lærer.

I forlængelse heraf angiver 23 % af de lærerstuderende samarbejdet med forældrene som en grund til ikke at blive lærere. Blandt årsager til ikke at vælge læreruddannelsen siger lærerstuderende fx:

"Umulige unge mennesker og deres utilfredse forældre," mandlig lærerstuderende, UCL Jelling

"Opdragelsesansvaret, der bliver påduttet lærerne," kvindelig lærerstuderende, K DAS

²⁹ Kilde: Plant, Peter "Generation vejledning", Videnscenter for vejledning ug.dk. 2008.

³⁰ Se kapitel 11 for uddybning af anvendt metode

"Forældresamarbejdet bliver mere og mere vanskeligt," mandlig lærerstuderende, VIA Århus

6.1 Det selvvalgte fællesskab

Det er relativt nyt, at undervisningssituationen ses som en social sammenhæng, og at det at skabe gode sociale relationer til eleverne ses som en del af lærerjobbet. Ifølge Lars Qvortrup har skolens og lærerens rolle i samfundet gennemløbet en voldsom forandring de seneste 60 år.³¹ I 1930'erne havde skolen magt qua dens kulturelle kapital og den selvfølgelighed, som den blev drevet med. Læreren var en autoritet i bysamfundet på lige fod med lægen, præsten og dyrlægen. I 1940-1950'erne gennemlevede skolen en institutionaliseringsproces, hvor undervisningen blev systematiseret i højere grad end tidligere. I 1960'erne og 1970'erne stillede ungdomsoprøret spørgsmålstegn ved autoriteterne, og således også skolen og lærerne.

Den stigende individualisering har medført, at fokus nu er på, hvad skolen kan gøre for den enkelte elev, og lærerens ophøjede rolle fra tidligere er skiftet ud med en mere ligeværdig rolle. Den institutionelle autoritet er væk, og behovet for personlig autoritet er accentueret. Læreren skal være en rollemodel, som elever og forældre forholder sig til på et personligt plan. Individualiseringen betyder også, at læreren i dag skal tilrettelægge undervisningen efter den enkelte elev og som konsekvens heraf må forholde sig til forældres mangeartede krav.

De unge i generation Y er, som vi tidligere var inde på, for de flestes vedkommende ønskebørn, og de er igennem deres opvækst blevet socialt stimuleret og understøttet. De har i hele deres opvækst kunnet vælge sociale sammenhænge til og fra, og er de fx blevet mobbet i skolen, har forældre enten løst problemet for dem eller fundet en ny skole til dem. De unge, der nu står foran uddannelsesvalget, har altså været vant til at færdes i gode, selvvalgte sociale fællesskaber og har som ideal, at alle sociale fællesskaber skal være baseret på, at man har valgt hinanden, har lyst til at være sammen og bakker hinanden op.

Derfor har mange unge umiddelbart vanskeligt ved at se det gode i at stille sig op som lærer foran en gruppe børn, som i bund og grund ikke har valgt at være sammen med dem – og som potentielt ikke gider dem. For nogle af de unge på ungdomsuddannelserne og for de unge, der holder sabbatår, er dette en vigtig årsag til, at de ikke ønsker at uddanne sig til lærer. Som disse unge kvinder udtrykker det:

"Det må være træls at være et sted, hvor folk ikke gider være sammen med dig!" kvindelig hf-studerende, Århus Akademi

"Jeg kunne aldrig finde på [at blive folkeskolelærer]. De skal stå model til så meget. Alle har prøvet det. Læreren er den autoritet, der står og tager teenageres oprør. Det ville jeg ikke synes var det værd – Så skulle det være gymnasiet, efterskole eller universitetet – dem, der er der kan godt lide det og har valgt det. Der tager folk imod, så man kan undervise i stedet for at opdrage," mandlig sabbatist, hhx-student 2008

Det store fokus på læreren som person og ikke som professionel ekspert gør, at de udfordringer, de unge ser i lærerrollen, bliver endnu mere uoverskuelige, idet de netop ikke ser lærergerningen som en ekspertrolle, men derimod som en relation, man går ind i som privatperson. Læreren bliver således den, der investerer og risikerer sin person, og mediernes skrækhistorier om nedkørte lærer bekræfter dette.

Der er en udpræget tendens til, at de unge ser deres fremtidige arbejde som definerende for, hvem og hvad de er. Jobbet er således en stor del af identiteten, og det er derfor et succeskriterium for det gode liv, at man 'lykkes' i sit job. Det kan derfor virke helt uoverskueligt at stå i en social sammenhæng, hvilket lærerjobbet af mange ses som, hvor samværet for hovedparten af gruppen ikke er et tilvalg. Som disse unge udtrykker det:

"Man kan tit komme ud for, at børnene er ligeglade med det, du interesserer dig for," lærerstuderende, VIA Århus

"Jeg kan godt lide at lære fra mig. Men hvis jeg står med en klasse, der er ligeglade med, hvad jeg siger, og det, jeg interesserer mig for... Jeg har selv været i nogle rådne klasser. De er utaknemmelige," kvindelig sabbatist, hf-student 2009

³¹ Foredrag på Dansk EvalueringsSelskabs årlige evalueringskonference, september 2009.

6.2 Konsekvenser for rekruttering til læreruddannelsen

De unge er for en stor dels vedkommende ikke vant til at møde modstand, og de søger og forventer positive sociale relationer i forbindelse med deres uddannelse og job. En betydelig del af de unge forbinder lærergerningen med magtesløshed, personlige nederlag og tvungne sociale fællesskaber. Dette forhold udfordrer rekrutteringen til læreruddannelsen.

6.3 Handlingsforslag

Der ligger en stor opgave i at synliggøre, at man i løbet af læreruddannelsen forberedes på de udfordrende relationer med børn og forældre, der er en del af lærergerningen. Som nævnt i kapitel 5, anbefales det på baggrund heraf at formidle følgende langt tydeligere:

- **Fokus på at læreruddannelsen giver pædagogiske og didaktiske kompetencer**
Synliggør, at lærerstuderende gennem uddannelsen tilegner sig pædagogiske og didaktiske kompetencer til at håndtere udfordrende sociale situationer med børn og forældre.

- **Fokus på lærernes gode kollegiale relationer**

Læreren står ikke alene, men er derimod en del af et stærkt team af kollegaer, hvor der er mulighed for både sparring og et givtigt fællesskab.

- **Fokus på forskelle mellem lærerens personlige og professionelle engagement**

Sæt fokus på forskelle mellem lærerens personlige og professionelle engagement. Og sæt fokus på de strukturer, som støtter op herom fx via tillidsrepræsentanter, vejlednings- og rådgivningsmuligheder.

- **Styrk fortællingen om det gode studie-sociale miljø på læreruddannelserne**

I og med at de unge lægger stor vægt på sociale relationer både i løbet af studietiden og i det efterfølgende job, bør det kommunikeres ud, at læreruddannelserne generelt er et godt og veletableret studiemiljø.

7. Idealet om det dynamiske liv

En elev fra 3.g vil gerne læse *"design og innovation sammen med økonomi"* – det er hans drømmeuddannelse. På et ark bliver han bedt om at beskrive, hvad der er særligt godt ved denne uddannelse. Han skriver, at den giver:

"En uklar fremtid med masser af variation, der gør det spændende. Faget er bredt, her mener jeg, at hvis man går død i en virksomhed, kan man søge videre."

For at formidle hvad han mener, tegner han følgende formel på arket:

"kemi → elektronik → økonomi → rejser → osv...."

Figuren viser, hvordan han forventer at hoppe fra kemi til elektronik og fra elektronik til økonomi og fra økonomi videre til noget helt tredje. Den er et godt billede på idealet om et liv, hvor man aldrig løber tør for muligheder. Figuren understreger et ideal blandt de unge om, at man altid bør have et restlager af muligheder på hånden, som man kan gøre brug af, noget man kan springe videre til.

At fremtiden er 'uklar', er for gymnasieeleven positivt, fordi uklarheden er med til at skabe en spændende fremtid, hvor 'man aldrig ved, hvad morgendagen bringer'. Uklarheden er derfor med til at minimere risikoen for at ende med et forudsigeligt og kedeligt liv. Det er idealet om det dynamiske liv, som gymnasieeleven med sin korte formel udtrykker.

Idealet om det dynamiske liv findes som underliggende præmis i rigtig meget af det, som de unge giver udtryk for. Dynamik, bevægelse og muligheden for altid at kunne komme videre er gennemgående temaer i de unges fortællinger om det gode liv og den gode uddannelse. Stilstand, for få muligheder og det at lande i en situation, som man ikke kan komme videre fra, og hvor man ikke udvikler sig mere personligt, er det dynamiske livs modsætning – og et skrækscenarium for mange unge.

Frygten for stilstanden bruges hyppigt som argument for at fravælge nogle uddannelser og nogle job. Eksempelvis udtrykker 40 % af de elever på ungdomsuddannelserne, som har gennemført en hall test, at en god grund til *ikke* at blive økonom er, at arbejdet er tørt og ensformigt.

Dette vidt forankrede ideal om et liv, der hele tiden er i bevægelse, og som aldrig går i stå, stiller læreruddannelsen og lærergerningen over for nogle centrale udfordringer. Disse udfordringer bunder blandt andet i, at læreruddannelsen for de unge på ungdomsuddannelserne at se bestemt ikke leder frem mod et dynamisk liv.

7.1 Dynamik som knudepunkt

Mange af de unges beskrivelser af forventninger til studie- og arbejdslivet har som fællestræk et stærkt fokus på dynamik og foranderlighed som uundværlige elementer i det gode liv.

Således fremhæver potentielt kommende jurister som årsag til interessen for jurastudiet en spændende og afvekslende arbejdsdag i retten; elever der vil læse på Copenhagen Business School, peger som den store attraktion på megen rejseaktivitet, hvor de i bogstaveligste forstand hele tiden kommer til en ny destination. Unge med journalistdrømme fremhæver en mangfoldighed af veje, som de kan gå efter endt journalistuddannelse som motivationsfaktoren, og kommende lærere peger som årsagen til deres drøm om at blive lærer på de mange muligheder, som læreruddannelsen giver, og på det store udviklingspotentiale, der ligger i arbejdet med børn. Beskrivelserne af drømmeuddannelsen og drømmejobbet fremhæver altså dynamikken og bevægeligheden i den fremtidige tilværelse – nærmest uanset hvilken drømmeuddannelse eller hvilket drømmejob de unge har.

I en del af de unges beskrivelser af deres drømmeuddannelse kommer dette fokus på *dynamik* på tværs af individuelle forventningshorisonter tydeligt til udtryk. Her vil én fx gerne læse medicin og siger, at der er:

"Mange forskellige muligheder. Både privat og offentligt. Muligheder for at efteruddanne sig, når man er færdig. Det er et bredt emne – mange muligheder for at specialisere sig – kan arbejde både i eget firma, som ansat på et hospital, i militæret, etc., gymnasieelev, Selandia

En anden vil gerne være fotograf og fremhæver som det positive, at der er:

"Udfordring i hverdagen. Ikke to dage er ens. Man kommer ud og oplever noget nyt hver dag," gymnasieelev, Rysensteen Gymnasium

En tredje vil gerne være kemiingeniør og siger, at:

"Kemi er et spændende emne, der hele tiden udvider sig i form, at man hele tiden opdager noget nyt," gymnasieelev, Selandia

En fjerde vil læse handel og kommunikation og beskriver det som:

"En meget bred uddannelse, der kan bruges til mange forskellige job; der er mange muligheder for at studere et enkelt eller flere år i udlandet," gymnasieelev, Sorø Akademi

De lærerstuderende er ikke en afvigende gruppe i forhold til dette – tværtimod. En stor del af de lærerstuderende udpeger på lignende vis udsigten til et dynamisk liv som en af de vigtigste grunde til, at de har valgt læreruddannelsen.

Dette kommer bl.a. til udtryk i de hall tests, som mere end 200 lærerstuderende har besvaret. Her er de lærerstuderende bedt om at angive tre gode grunde til at vælge læreruddannelsen. Mere end hver tredje (35 %) har formuleret noget, der beskriver det udfordrende og personligt udviklende i lærerjobbet, ligesom mere end hver tredje (36 %) peger på procesperspektivet i at undervise børn – at man begynder ét sted og løbende præger og udvikler børnene fremadrettet, som en god grund til at læse til lærer.

Udsigten til bevægelse og udvikling står i meget høj kurs hos de lærerstuderende, hvilket i høj grad kommer til udtryk i interview og samtaler. En ung mand, der næsten er færdig med sin læreruddannelse, fortæller:

"Jeg valgte læreruddannelsen, fordi jeg syntes, at det var én af de ting, jeg kunne vælge, hvor jeg ikke rigtig valgte noget fra. Med ikke at vælge noget fra mener jeg, at læreruddannelsen jo også er en lederuddannelse, og det gør, at der er så fantastisk mange muligheder – også for at komme ud i det private erhvervsliv (...) Det er

meget vigtigt for mig ikke at lukke muligheder af," mandlig lærerstuderende, KDAS

Læreruddannelsen opfattes især af lærerstuderende i storbyerne som en uddannelse, der på den ene side tilbyder muligheder og en masse forskellige veje at gå – og som derfor ikke peger entydigt fremad mod et arbejdsliv som folkeskolelærer – men som samtidig tilbyder en vis sikkerhed, fordi man ved, at man efter endt uddannelse kan gå ud og bestride et lærerjob.

"Det er nemt at få et job efterfølgende, der er gode arbejdsvilkår og muligheder for senere ophold og job i udlandet," kvindelig lærerstuderende, KDAS

I et gruppeinterview blev fire lærerstuderende spurgt, hvor de håber at være i deres liv om ti år. De svarede således:

"Jeg tror gerne, jeg vil være lærer i en 5 til 10 år. Derefter vil jeg ind i noget evalueringsagtigt noget, lidt som det I laver ... Jeg vil ikke være lærer i 40 år," mandlig lærerstuderende, KDAS

"Jeg har heller ingen intentioner om at være lærer, indtil jeg er 65. Først vil jeg have nogle år som lærer, så noget med at læse til leder og til udlandet og videreuddanne mig. Måske er jeg stadig lærer om ti år, men det er nok ved at ebbe ud, og så vil jeg over til noget andet. Jeg vil ikke være den knotte gamle sure nar af en lærer, som ingen kan lide, fordi jeg har mistet gejsten," kvindelig lærerstuderende, KDAS

"Jeg vil gerne blive terapeut eller noget i den stil – udvikle mig i noget psykologi. Arbejde med børn, men mere psykologisk," kvindelig lærerstuderende, KDAS

"Jeg aner ikke, hvad jeg laver om ti år. Lige nu vil jeg gerne til udlandet. Hvis jeg får lyst til noget andet, så gør jeg det," identitet ikke oplyst

Hovedparten af de lærerstuderende vil ganske vist gerne ud og arbejde som lærere efter endt uddannelse, men mange fremtidsvisioner indeholder samtidig en italesættelse af *muligheden* for på et tidspunkt i arbejdslivet at gøre noget andet.

De unges fremtidsdrømme er i høj grad subjektive og forskelligartede, men argumentationen for drømmene hentes fra et kollektivt reservoir af plusord, som favoriserer det bevægelige og lægger afstand til det stillestående. På denne måde bindes mange af de unges argumentation for valget af vidt forskellige livsbaner sammen af en særligt tidstypisk værdi, hvor begreber, der signa-

lerer 'dynamik', er attråværdige i en grad, så de ikke kræver nogen nærmere begrundelse. Det dynamiske liv er en værdi, der strækker sig på tværs af de unges individuelle fortællinger, og som efterstræbes både af elever på ungdomsuddannelser og af lærerstuderende.

Mange af de unge fortæller således historien om deres eget individuelle livsforløb med kollektivt vedtagne begreber for, hvad der er godt. Dynamik og den lange række af beslægtede begreber optræder som egentlige plusord, altså som noget alle hylder.

Det er imidlertid væsentligt at bemærke, at idealet om det dynamiske liv tillægges større værdi, jo større bysamfund den unge bor i. Denne forskel ses især i forhold til de lærerstuderende. I afsnit 9.2 uddybes forskelle på de unges værdier i forhold til urbaniseringsgraden i det område, de unge er bosat i.

7.2 Stræbe efter dynamiske rammer og dynamisk indhold

Man kan overordnet set sondre mellem to forskellige typer af dynamik og bevægelighed, som de unge stræber efter, nemlig *rammedynamik* og *indholdsdynamik*.

Mange unge udtrykker et behov for konstant at have mulighed for at sprænge eksisterende grænser og rammer. Rammerne, som udstikker den situation, man kommer til at befinde sig i, må ikke være for stramme. Det skal altid være muligt at søge væk fra det rum, som man står i lige nu. Som denne gymnasieelev siger:

"Jeg vil gerne skifte job mange gange i løbet af mit arbejdsliv," kvindelig gymnasieelev, Sorø Akademi

Dette ønske om vide rammer kommer eksempelvis til udtryk i mange unges ønsker om at krydse landegrænser, i flere lærerstuderendes ønske om på et tidspunkt at videreuddanne sig, i gymnasieelevens ønske om at tage en uddannelse, hvor man kan skifte fra én branche til en anden, hvis kedsomheden sætter ind. Det handler kort sagt om *at holde alle døre åbne*. Denne form for dynamik kan forstås som *rammedynamik*, idet det handler om at søge de dynamiske rammer.

Samtidig er der mange unge, der lægger meget stor vægt på at undgå arbejde, der er rutinepræget eller gentagende. Mange unge – såvel elever fra ungdomsuddannelser som lærerstuderende – bruger sætningen *"ikke to dage må være ens,"* når de formulerer deres drøm om fremtiden. En læ-

rerstuderende skriver fx om sit drømmejob, at det skal være:

"Noget, jeg vil elske at lave resten af mit liv, og noget, jeg vil udfordre mig selv med og hele tiden lære nyt," lærerstuderende, VIA Århus

En anden lærerstuderende udtrykker om vedkommendes kommende arbejdsliv, at det vigtigste er at:

"Jeg får et job med udfordringer, at det ikke må blive en for rutinepræget hverdag," lærerstuderende

Denne form for dynamik kæder mange unge nært sammen med ønsket om personlig udvikling og en forestilling om, at man ved hele tiden at møde nye arbejdsopgaver og udfordringer konstant kan udvikle sig som person.

Flere af de unge frygter altså det gentagne rutinearbejde og ønsker et job, der konstant bringer nye udfordringer. Man kan udtrykke det på den måde, at hvor *rammedynamik* handler om ikke at søge ind i lukkede rum med ubrydelige grænser, så handler *indholdsdynamik* om ikke at ende i et rum, hvor indholdet er præget af gentagelse.

Sondringen mellem disse to former for dynamik er væsentlig, da den påpeger, at læreruddannelsen i dag står over for to forskelligartede konkrete udfordringer, der begge knytter sig til idealet om det dynamiske liv.

7.3 Lærerstuderendes opfattelse af dynamik

Som beskrevet ovenfor beskriver mange lærerstuderende instinktivt læreruddannelsen som en uddannelse, der kan åbne for et liv med såvel ramme- som indholdsdynamik.

I forhold til *rammedynamikken* træder dette tydeligt frem ved at en stor del af de lærerstuderende beskriver læreruddannelsen som en uddannelse, der åbner for, at man kan komme til at arbejde med en masse forskelligt, frem for en uddannelse, der kun leder frem imod lærergerningen i den danske folkeskole.

Adspurgte om, hvor de lærerstuderende arbejdsmæssigt befinder sig om ti år, siger en del naturligvis, at de arbejder som folkeskolelærere, men samtidig siger en væsentlig del af de lærerstuderende, at de *ikke* arbejder som folkeskolelærere.

Fremtidsvisionerne rummer i stedet en række forskellige jobfunktioner som fx *skoleledere*, *tera-*

peuter, konsulenter, seminarielærere, efterskole- og højskolelærere, kandidater fra Danmarks Pædagogiske Universitet, ulandsarbejdere mv.

Det fremgår med andre ord tydeligt, at ganske mange lærerstuderende (især i de større byer) opfatter læreruddannelsen som en uddannelse, der holder dørene åbne, og hvor man hele tiden kan forlade ét rum og bevæge sig videre til et nyt, hvis man skulle få lyst til det.

"Det er også en af grundene til, at jeg har valgt læreruddannelsen – der er udviklingsmuligheder, man kan fx læse en master i didaktik, man skal ikke lukke sin verden," kvindelig lærerstuderende, K DAS

I forhold til det indholdsdynamiske er der en tendens blandt de lærerstuderende til at beskrive lærergerningen som en *proces*, hvor man hele tiden udvikler eleverne og i samme bevægelse udvikler sig selv. Som disse lærerstuderende siger, er det gode ved lærerjobbet:

"at blive udfordret, men også at blive den, der udfordrer elever og studerende til at reflektere over de valg, de evt. træffer," kvindelig lærerstuderende, UCL Skaarp

"at kunne gøre en forskel, jeg ville gerne videregive min viden til andre, men samtidig forsætte med at udvikle min personlige viden," kvindelig lærerstuderende, UCL Skaarp

"at brænde for det, jeg laver, og videregive min viden til eleverne samt muligheden for at udvikle mig personligt og fagligt," mandlig lærerstuderende, K DAS

De lærerstuderende giver her udtryk for, at lærergerningen, som de ser det, har en indholdsdynamik, hvor man giver noget fra sig og i samme bevægelse selv udvikler sig personligt.

7.4 Myter om læreruddannelsen

Hos de unge, som endnu ikke har valgt uddannelsesvej, hersker der imidlertid nogle helt andre opfattelser af, hvorvidt læreruddannelsen er en farbar vej til et dynamisk liv.

Her står idealet om det dynamiske liv tværtimod som et bånd for søgningen til læreruddannelsen, da mange af disse unge ser læreruddannelsen som en uddannelse, der kun viser frem imod ét rum og én aktivitet, nemlig klasseværelset i folkeskolen og undervisning af elever.

En gymnasieelev udtrykker dette forhold meget præcist, da han om livet som uddannet lærer siger:

"Det er nok trist efter en uddannelse, sådan rent fysisk at være det samme sted. Bare på den anden side af kateteret. Det er klaustrofobisk," mandlig gymnasieelev, Rysensteen Gymnasium

De lukkede rum er som bekendt det, den klaustrofobiske frygt, og de lukkede rum, som man føler sig ude af stand til at forlade, er den mest effektive stopklods for at kunne udleve tidens ideal om rammedynamik. En del af de unge, der endnu ikke har valgt videregående uddannelse, beskriver læreruddannelsen som en direkte vej frem imod et sådant aflukke:

"Folkeskolelæreruddannelsen lukker dørene, og man vil jo gerne holde mulighederne åbne," kvindelig sabbatist, hf-student 2008

"Jeg tror, at unge mennesker gerne vil ud og rejse. Og det er ikke så fremtrædende for en folkeskolelærer," mandlig gymnasieelev, Rysensteen Gymnasium

"Man bruger så mange år på at komme tilbage til folkeskolen. Altså: folkeskolen!? Der har jeg jo lige gået...," kvindelig gymnasieelev, Rysensteen Gymnasium

Læreruddannelsen opfattes således af disse unge ikke som et springbræt, der kan lede videre frem imod nye interessante destinationer, men som det modsatte: en stopklods, der spærrer vejen for den videre færd fremad. En studievejleder ved et gymnasium fortæller om de unges syn på læreruddannelsen at:

"det ikke [opfattes som] et kreativt valg. For det er jo det – folkeskolen – som de selv er kommet igennem. Behovet for at afprøve nye ting er meget stort. Fx kreative interesser, højskoler, kunst og så videre," studievejleder, gymnasium

Også en rektor på et gymnasium beskriver det på denne måde:

"De [unge] skal jo iscenesætte sig selv, de synes ikke, det kan passe, at de skal gå ind ad en port og være låst inde i et skolesystem resten af livet," rektor, gymnasium

Meget peger altså på, at læreruddannelsen af en del unge, der endnu ikke har valgt uddannelse, opfattes som et lukket rum, som det er vanskeligt at bevæge sig væk fra. Læreruddannelsen besidder for disse unge ingen rammedynamik og er

derved en direkte vej til det, som så mange unge frygter: det lukkede rum, der spærrer det dynamiske liv inde og forhindrer det vigtige ideal om at have flydende rammer omkring sig, i at komme til udfoldelse.

Lidt bedre står det til med de unges forestilling om det, der her er beskrevet som indholdsdynamik. Her er holdningen mindre entydig end ved rammedynamikken, idet nogle af de unge på ungdomsuddannelserne opfatter lærerjobbet som et varieret arbejde.

Flere af disse unge påpeger, at man efter endt læreruddannelse kommer til at arbejde med *menesker*, og at dette i sig selv er en garanti for at undgå forudsigelige og rutineprægede arbejdsdage. En af de unge formulerer det på denne måde,

"Jeg vil gerne noget med at arbejde med mennesker, børn især. Man kan være et forbillede og har også en afvekslende hverdag," mandlig gymnasieelev, Ringkøbing Handelsskole

Når eleverne på ungdomsuddannelserne skal nævne tre gode grunde til at begynde på læreruddannelsen, har en del ligeledes peget på elementer, der fremhæver en vis dynamik i hverdagslivet som lærer. Flere peger fx på, at man som lærer *giver noget videre og lærer fra sig*, at man *præger og udvikler børn og unge og har indflydelse på deres fremtid*, og på, at lærerjobbet er *personligt udviklende eller udfordrende*.

Dette er imidlertid langt fra nogen entydig tendens, idet mange unge bevæger sig i den helt anden grøft, og beskriver lærergerningen som et rutinepræget sisyfosarbejde, hvor man kører i ring, og hvert år nulstilles i sin arbejdsproces, når en ny klasse vandrer ind ad døren:

"Man kan ikke komme videre med folkeskoleelever. Man kan ikke fordybe sig i faget, for det handler hele tiden om at lære dem noget bestemt og så hurtigt videre," kvindelig gymnasieelev, Rysensteen Gymnasium

"Efter nogle år kommer man til at køre i cirkler. Så skal man lære de samme ting fra sig igen og igen. Sådan staver man til 'ko'," kvindelig gymnasieelev, Sorø Akademi

En pige i et fokusgruppinterview, hvor gymnasieelever, lærerstuderende og sabbatister sidder samlet, udtrykker denne holdning til lærergerningen meget klart. Hun beskriver allerede tidligt i interviewet, hvordan en god karriere for hende er et arbejdsliv, hvor man i en lang proces hele tiden sætter mål for sig selv, indfrir dem, klapper sig

selv på skulderen og sætter nye mål. Da talen falder på lærergerningen siger hun,

"I forhold til det her med at have en karriere, hvor man hele tiden løser en opgave og så kan klappe sig selv på skulderen, så har jeg bare svært ved at se den for læreren. Der går jo i al fald et år imellem hver gang, det sker".

Fra hendes synsvinkel er den dynamik, som lærergerningen bringer, for sløv til at hun vil beskrive læreren som et menneske med en egentlig karriere. Det er måske nok en spiral, som læreren vandrer rundt i, men det er en spiral, der kun tager en enkelt omdrejning pr. år – noget hun slet ikke opfatter som bevægelse nok. Og når de unge blev bedt om at finde på grunde til *ikke* at læse til lærer, fremhæver flere *ensformigheden og de mange gentagelser i jobbet*.

7.5 Konsekvenser for søgning til læreruddannelsen

For at opfylde de unges ideal om et dynamisk liv skal læreruddannelsen både være dynamisk i forhold til de mange forskellige muligheder for at sprænge rammerne, og den skal være dynamisk i forhold til at forhindre daglig kedsomhed og gentagelse.

Her er det imidlertid vigtigt at huske, at der trods den udtalte stræben efter det dynamiske liv er en lang række unge, som vil blive yderst tilfredse med det relativt sikre arbejde som folkeskolelærere – også på længere sigt. Pointen er dog, at de på tidspunktet for uddannelsesvalget vægrer sig ved at træffe et valg, der opfattes som begrænsende for enten rammedynamikken, indholdsdynamikken eller begge.

Når læreruddannelsen og lærergerningen konfronteres med de unges ideal om et dynamisk liv, støder den altså på problemer, fordi mange – særligt blandt de unge på landets ungdomsuddannelser – har svært ved at se læreruddannelsen som noget, der leder til andet end til et liv, der bryder med dette ideal. De lærerstuderende selv har generelt ingen problemer med at associere lærerfaget til alle tidens positive idealer om forandring, dynamik, bevægelighed og livslang læring. Men det har til gengæld mange af de unge, der endnu står foran at skulle vælge uddannelse.

En forholdsvis stor del af de unge på ungdomsuddannelserne opfatter altså lærergerningen som et gentagende håndværk, hvor man kører i cirkler og gang på gang må lære de samme ting fra sig igen og igen. Og endnu flere betragter læreruddannelsen som en slags blindgyde, der lukker og låser

dørene til alle andre mulighedsrum end lærergerningen.

7.6 Handlingsforslag

Udfordringerne for rekrutteringen til læreruddannelsen ligger således i denne forbindelse i at synliggøre, at de unges billede af læreruddannelsen og lærergerningen som fastlåst og gentagende ikke nødvendigvis hænger sammen med, hvad man *faktisk* kan med en læreruddannelse, og hvad der *faktisk* foregår i landets klasseværelser. Det handler altså om at gøre op med den udbredte *fortælling* og *myte* om læreruddannelsen, der cirkulerer og har etableret sig blandt mange unge på ungdomsuddannelser.

En del af løsningen på problemet ligger derfor ikke nødvendigvis i at ændre ved læreruddannelsens eller lærergerningens praksis, men i at søge at få den etablerede fortælling om læreruddannelsen omskrevet så den passer bedre ind i tidens værdiskabelon, der hylder dynamik og bevægelse.

■ Synliggør at læreruddannelse giver varierede muligheder

Det er vigtigt at synliggøre for de unge, at der er flere muligheder efter endt læreruddannelse end arbejdet som folkeskolelærer, og at de ikke bliver puttet ned i en lukket kasse, men derimod kan mange ting, når de har en læreruddannelse. At vise at uddannelsen åbner frem for lukker døre samt vise de forskelligartede karriereveje som læreruddannelsen giver. Det handler ikke nødvendigvis om at ændre ved virkeligheden, for de mange muligheder eksisterer allerede; det handler i stedet om at tydeliggøre virkeligheden for de unge, således at det bliver nemmere for de unge at tænke læreruddannelsen som kompatibel med et dynamisk liv.

Fortællingen om læreruddannelsen som en mulighedslukkende og afskærende uddannelse – en fortælling, der i øjeblikket er en bestseller på ungdomsuddannelserne – må simpelthen skrives om.

De lærerstuderende kan i høj grad medvirke positivt til at omskrive fortællingen om lærer-

uddannelsen og lærergerningen, fx gennem lærerstuderende-karavaner, der, som tidligere foreslået, rejser rundt på ungdomsuddannelser og fortæller om læreruddannelsen.

■ Synliggør at læreruddannelse giver internationale muligheder

Det er vigtigt at synliggøre, at flere læreruddannelser arbejder med en *international linje* med praktik i udlandet, samt at udbrede denne ordning til flere læreruddannelser. Her er det helt centrale sigte at få brudt med den udbredte forestilling om læreruddannelsen som noget, der partout leder frem mod et helt arbejdsliv i Danmark. Hos flere studerende på de internationale linjer på læreruddannelserne høres en udtalt stolthed over at kunne fortælle en 'international' historie om sig selv. Også her handler det således om et opgør med den herskende forestilling om læreruddannelsen som en uddannelse, der sætter grænser og binder én fast til et punkt, som man ikke kan forlade – hvad end det punkt så er Danmark eller klasseværelset. Det er derfor vigtigt at lade det sive ned blandt de unge på ungdomsuddannelserne, at læreruddannelsen sparker en mangfoldighed af døre til nye mulighedsrum og fremmede lande op.

■ Synliggør at læreruddannelsen giver videreudviklingsmuligheder

I forhold til de unges forståelse af lærergerningen som et arbejde med ren rutine og et utal af evige gentagelser må man forsøge at synliggøre, at der både med læreruddannelsen og med det job, der venter efterfølgende, er mulighed for permanent at udvikle sig fagligt og personligt. Her må man lægge vægt på procesperspektivet i faget – at man ikke starter forfra år efter år, men tværtimod hele tiden bevæger sig selv fremad. Et middel hertil kan være at beskrive 'klassen' og 'eleverne' som en foranderlig masse, man som lærer har mellem hænderne, og som man har ansvaret for og former og udvikler. At fremhæve lærerens didaktiske og pædagogiske eksperterolle kan være et andet redskab til dette.

8. Prestige vs. uddannelse

Det er vigtigt for mange unge, at de kan være stolte af deres uddannelse og job, og at andre respekterer og anerkender deres valg. De unge vil derfor gerne vælge uddannelser, som er forbundet med prestige både blandt familie og venner.

"Når man når en vis alder, skal man have fundet på noget. Man skal have et svar, når folk spørger. Når man bliver færdig efter gym og det første år efter – så spørger folk meget, hvad vil du? Fx til familiesammenkomster: 'Hvad vil du være? Hvad vil du uddanne dig til?' Når vennerne ved, hvad de vil, og virker målrettede, så vil man også gerne selv være det. Jeg føler mig mere presset nu her, fordi det er 2. sabbatår," mandlig sabbatist, student 2008

De unge bliver ofte og i mange forskellige sammenhænge spurgt, hvad de vil efter deres ungdomsuddannelse eller deres sabbatår. De vil gerne kunne give et svar, som de ikke skal forsvare, men som i stedet giver anerkendelse. Mange unge er derfor tilbøjelige til at nævne en uddannelse, som er forbundet med prestige i det omgivende samfund.

De unge bruger forskellige indikatorer i forhold til, hvilke uddannelser og efterfølgende job der er forbundet med prestige. Der er dog meget tydelige tendenser på en række fælles kriterier, de unge bruger til at vurdere en uddannelses prestige-niveau. Disse kriterier præsenteres i de følgende afsnit.

Det skal dog understreges, at selvom de unge vurderer uddannelsers prestige ud fra nogle af de samme kriterier, betyder det ikke, at de nødvendigvis alle faktisk vælger de mest prestigefyldte uddannelser. Ikke desto mindre er prestige et af de parametre, som spiller en vigtig rolle for unges uddannelsesvalg.

8.1 Penge, penge, penge

Penge er et centralt element i de unges diskurs om voksenlivet, og der er ingen tvivl blandt de unge om, at penge giver prestige. Jo bedre lønnet et job forventes at være, desto mere prestigefyldt

bliver jobbet og uddannelsen, der fører til det. De unge har ganske vist kun meget begrænset kendskab til reelle lønniveauer, men de har en fornemmelse fra egen omgangskreds og fra medierne af, om noget er velbetalt eller ej.

"De fleste har en fornemmelse for, hvad almindelige job giver i indtægt. Man kender altid nogen, hvis forældre er lærere eller læger," kvindelig sabbatist

Når de unge skal nævne prestigefyldte uddannelser, er det særligt de klassiske professionsrettede uddannelser til fx læge, jurist, tandlæge og psykolog, der nævnes. Disse er job, der i de unges bevidsthed er vellønnede og giver meget høj anerkendelse, blandt andet fordi det som tidligere beskrevet er typer af arbejde, hvor man er ekspert på et område, der kræver meget specifikke kvalifikationer og kompetencer. Denne form for ekspertviden kædes sammen med en høj løn.

"Fx læge. Der får man virkelig respekt for en læge. Men sygeplejersker de er på et lavere niveau – selvom de næsten ved det samme som læger," kvindelig gymnasieelev, Selandia

Særligt blandt de unge på ungdomsuddannelserne er fokus på de økonomiske muligheder, som en uddannelse giver, markant. Dette afspejles i hall testene, hvor den mest udbredte grund blandt de unge til ikke at blive lærer er 'dårlig løn'. Således har 142 af de adspurgte, svarende til 46 %, angivet dårlig løn som grunden til ikke at blive lærer. Omvendt angiver 40 % 'god løn' som en grund til at blive økonom, ligesom 32 % angiver 'god løn' som en god grund til at blive civilingeniør.

Det, man økonomisk kan forvente at få ud af det job, som en uddannelse fører til, er altså ofte det, de unge kan se som gode grunde til at vælge de pågældende uddannelser, mens der kræves andre gode argumenter for at vælge en uddannelse, som ikke kan forventes at give en høj indkomst.

"Det vigtigste er, at jeg kommer til at tjene nok til ikke at skulle bekymre mig om økonomi," kvindelig hf-studerende, Århus Akademi

De unge synes, det skal kunne betale sig at tage en uddannelse, og det er en udbredt opfattelse, at jo længere en uddannelse er, desto mere kommer man til at tjene. De mellemlange videregående uddannelser forventes derfor at give mindre i løn end de lange videregående uddannelser.

En del af de unges motivation for at tage en uddannelse bunder i et ønske om at kunne realisere deres drømme om det gode liv i materiel forstand og at kunne gøre, hvad de gerne vil inden for rimelighedens grænser uden at være begrænset af økonomien.

Nedenstående uddrag fra en gruppediskussion mellem tre unge piger fra Ringkøbing Handelsskole illustrer den store vægt, som mange af de unge tillægger økonomi:

Interviewer: "Er det uddannelsen i sig selv eller jobbet, man forventer, det giver adgang til, som er vigtigst?"

"For mig er det økonomi!"

"For mig er det prestige og løn."

"Hvis man skal bruge så lang tid på at få en uddannelse, så skal der altså også være gode penge i det. Alle har jo en drøm om at købe en villa eller en BMW."

"I sidste ende uddanner man sig for at gøre sine drømme til virkelighed."

"I mine øjne er man ikke et dårligere menneske, fordi man har en lav uddannelse. Men penge betyder bare utrolig meget – en SoSu-assistent, som bor alene eller sammen med sin mand, som er skraldemand, har det bare ikke lige så nemt som de to læger."

Pengene er altså vigtige for de unge, fordi de kan se i deres omgivelser, at man bliver begrænset i sine muligheder, hvis man ikke har penge. Et stort økonomisk råderum forbindes med frihed og muligheder hos de unge, som fx her hos en 21-årig, der holder sabbatår:

"Hvis man ikke har nogen penge, er der en masse ting, man ikke kan, ens frihed bliver indskrænket. Man skal have penge for at kunne have en vis levestandard," mandlig sabbatist, student 2008

Økonomien er samtidig et meget håndgribeligt forhold for de helt unge at orientere sig efter i de tilfælde, hvor de endnu ikke har lagt sig fast på en uddannelse. Uddannelsesvalget er som tidligere omtalt diffust for dem, og fremtidig indtjening er let at forholde sig til. Derfor er det særligt blandt de helt unge, at fokus på, "at jeg bare skal tjene mange penge", er stort.

De uddannelser, som de unge forbinder med mindst prestige, er dem, hvor man "nærmest ikke behøver uddannelsen, for alle kan være det", og som ifølge de unge er lavtlønnede. Det er uddannelser, der fører til job som fx SoSu-assistent, sygeplejerske, pædagog og lærer, hvor man også som ufaglært kan arbejde inden for samme branche. En sabbatist fortæller her om, hvorfor hun ikke har lyst til at blive lærer:

"Der er mange ufaglærte i faget. De mangler redskaber. Det er frustrerende at tænke på, at det er det, man skal ud i efter sin uddannelse. At en masse af ens kollegaer ikke er ordentligt kvalificerede," kvindelig sabbatist

Lærerlønnens image som værende meget lav afspejles således ofte i de unges begrundelser i forhold til ikke at vælge læreruddannelsen.

"Ude på arbejdsmarkedet kan du i andre job tjene mange penge hurtigt – med lærerne går det mere stille og roligt," kvindelig gymnasieelev, Selandia

På baggrund af denne klare holdning blandt de unge til lærerlønninger er de unge i fokusgruppediskussioner blevet bedt om at gætte på, hvad en folkeskolelærer har som startløn, og om at rangordne folkeskolelærernes løn i forhold til andre grupper af offentligt ansatte. Disse øvelser viste, at de unge tipper lærernes løn væsentligt lavere, end den reelt er, og at de ydermere tipper lærernes løn til at ligge væsentligt lavere end andre offentlige lønninger.

Dette kan hænge sammen med, at de unge i medierne har hørt aktører tæt på lærerfaget argumentere for en bedre løn til lærerne. Diskussionen i medierne har sandsynligvis formentlig først og fremmest haft til formål at beskrive, hvorfor lærerne har krav på højere løn og bedre arbejdsvilkår. Faktum er dog, at diskussionen sandsynligvis har medvirket til at cementere et billede blandt de unge af en profession, hvor medarbejderne for alvor er udfordrede, ophængte, miskendte og underbetalte.

Job, som er forbundet med store indtægter, har altså utvetydigt mest prestige blandt de unge. Samtidig påpeger en række af de unge dog, at de i deres kommende job blot skal have "en ok løn". De har en forventning om et job, som giver tilstrækkeligt mange penge til, at de kan leve ubekymret, men samtidig har flere af de unge den holdning, at penge kun har en relativ betydning i det samlede billede.

"Den [lønnen] skal være stabil, ikke så meget, at det skal være en høj løn," kvindelig gymnasieelev, Rysensteen Gymnasium

"Det [lønnen] betyder da noget, men interessen betyder da mere. Jeg vil ikke læse en lang uddannelse og lave noget, jeg ikke bryder mig om, selvom lønnen er høj," kvindelig sabbatist, hxx-student 2009

Her betones vigtigheden af, at jobbet og uddannelsen er noget, som de unge finder relevans og mening i. I denne sammenhæng træder lønnen en smule tilbage i prioriteringsrækkefølgen.

"Det vigtige er interessen for faget. Se på et arbejde, som man skal have resten af livet. Økonomien er også vigtig. Men i sidste ende er det jobbet, som er udslagsgivende," kvindelig hf-studerende, Århus Akademi

"Det skal være sjovt og kunne holde mig fast, det er ikke pengene som for så mange andre," mandlig hf-studerende, Århus Akademi.

De unges fornemmelsen af, at lærernes løn er dårlig, påvirker dog stadig de unge. Læreruddannelsen er for de unge ikke forbundet med den prestige, som penge automatisk giver, og de unge, der vælger læreruddannelsen, er derfor nødt til at argumentere eller hente anerkendelse for deres uddannelsesvalg på andre måder. Findes der få positive myter og fortællinger om lærergeringen, er disse positive argumenter vanskeligere for de unge at finde.

Når det således er en generel holdning blandt de unge, at det kommende job skal give en ok, men ikke nødvendigvis prangende løn, hvormed man skal være i stand til at klare sig uden at begrænses, er det en væsentlig udfordring for rekrutteringen til læreruddannelsen, at der i høj grad er en forestilling blandt de unge om, at lærerlønnen er meget dårlig. Samtidig er det en væsentlig udfordring for rekruttering til læreruddannelsen at skabe positive fortællinger og myter om det at være lærer, så de unge kan fremstille andre argumenter for deres valg end høj løn.

8.2 Universitetsuddannelser øverst i hierarkiet

Universitetsuddannelser er for langt de fleste unge det mest prestigefyldte i uddannelsesjunglen, da en universitetsuddannelse er en blåstempling af ens evner.

Mange unge orienterer sig derfor mod universitetsuddannelserne, hvis de ellers har bare et minimum af boglig interesse. Det er også ofte universitetsuddannelserne, der giver den eftertragtede ekspertstatus, som beskrevet tidligere.

"Universitetsuddannelserne er på en eller anden måde sat over andre. Da jeg læste på læreruddannelsen, studsede folk over, at jeg ikke var søgt ind på en universitetsuddannelse," mandlig sabbatist, frafalden fra læreruddannelsen, student 2006

"Universitetsuddannelser generelt hører til eliten – eller i hvert fald de mere velstående," mandlig sabbatist

Hvis man ikke vælger en universitetsuddannelse, tolkes det ofte af de unge som, at man ikke har evnerne til at læse på universitetet. I nogle miljøer og blandt nogle forældre er det nærmest forventet, at de unge skal tage en universitetsuddannelse. Flere unge fortæller, at det kan være svært at indse og acceptere, at man ikke skal læse på universitetet, når man altid har klaret sig godt, eller hvis alle omkring en forventer det.

"Jeg tænkte over dansklærer i gymnasiet eller i folkeskolen. På mit gamle gymnasium er det bedst set, at man går på universitetet. Jeg har nok altid selv vidst, at det skulle være folkeskolen. Men det var først, da min far sagde til mig: 'er det det, du vil, eller det, de andre vil?' at det sådan rigtig gik op for mig. Jeg skal være folkeskolelærer på fuldtid," kvindelig lærerstuderende, VIA Århus

Når de unge lærerstuderende fortæller deres omgangskreds, at de læser på læreruddannelsen, oplever flere, at der svares: *"Hvorfor gør du dog det, når du har snit til at læse på universitetet?"*

Flere unge oplever, at der er en forventning om, at klarer de sig godt i gymnasiet, skal de vælge en universitetsuddannelse. Dette kan være en af årsagerne til, at man på nogle læreruddannelser oplever at have mistet det, som en uddannelsesleder kalder *'de dygtige piger'*, som er et segment, der tidligere fyldte meget på læreruddannelsen.

'De dygtige piger' er dem, der altid har klaret sig godt, har gjort meget ud af skolen og fx gerne har fungeret som 'hjælpelærer' i deres folkeskoletid. I dag vælger størstedelen af 'de dygtige piger' universitetet.

8.3 "Det lyder fedt!"

"Jeg kan ikke vælge, jeg tror, det bliver noget med medier, reklamer, film, underholdning, kreativitet og fantasi, det kunne godt være i udlandet. Jeg stræber bare efter succes med det, jeg laver," kvindelig gymnasieelev

Blandt de unge giver en uddannelse også prestige, når det lyder spændende – uden at man egentlig helt ved, hvad den fører til. Det er særligt uddannelser som medievidenskab og multimedie-design samt uddannelser fra CBS (Copenhagen Business School), som topper på 'spændende-barometret'. Det er uddannelser, hvor de unge bare har på fornemmelsen, at dem, der går på uddannelsen, er smarte, og at det fører til et fedt job – uden at de helt ved hvad.

Den uvidenhed, som de unge selv, men også deres forældre og venner, har om uddannelser som medievidenskab eller kandidatuddannelser fra CBS, er med til at gøre det lidt mystisk og spændende. For nogle unge er valget af 'en spændende uddannelse' en måde at bryde med det forventede, hvilket kan give dem følelsen af, at de selv finder på noget nyt, som lige netop er dem. At vælge en af de medierelaterede uddannelser eller en uddannelse på CBS er forbundet med prestige. For mange af de unge smelter deres egne interesser sammen med det, der er forbundet med prestige.

"Jeg kan ikke finde ud af, om noget interesserer mig, fordi det er smart, eller om det interesserer mig," kvindelig gymnasieelev

De unge forbinder 'spændende' uddannelser med den type af prestige, som de ser afspejlet i personer med moderigtigt tøj og biler. Flere af de unge vil gerne spejle sig selv i denne type, som her eksemplificeres hos denne 21-årige:

"Når man ser en med slips og fine sko, det er federe, og han tjener mere end en folkeskolelærer. Man vil hellere være ham med slipset end læreren. Man vil hellere have en smart titel og kunne gå på dyre cafeer end at skulle hjem og rette opgaver... Min lærer havde ikke jakkesæt og slips eller en lækker bil," mandlig sabbatist, student 2008

Den dragende mystik, som nogle uddannelser er omgærdet af, er næppe noget, læreruddannelsen kan få del i, idet læreruddannelsen og lærerjobbet som beskrevet i kapitel 2 netop er velkendt for alle og af mange unge betragtes som yderst middelmådig. Læreruddannelsen står derfor for mange unge som en kontrast til de mere mystiske og spændende uddannelser, som unge ofte hellere vil se sig selv i.

"Skolebøger fra 1984 kontra at sidde på et smart kontor, så ved jeg godt, hvad unge vælger, nemlig det smarte i stedet!," kvindelig sabbatist

Dog beskrives læreruddannelsen af en mindre gruppe unge som en velkommen kontrast til det 'blanke' og de mere 'overfladiske' uddannelser. Dette gælder især blandt de lærerstuderende.

8.4 Et internationalt præg er forbundet med prestige

De uddannelser, der har et internationalt sigte, virker appellerende på mange unge. Dette hænger sammen med, at et internationalt tilsnit som beskrevet i kapitel 7 åbner for mange muligheder og er tæt forbundet med anerkendelse og prestige, men også med den rammedynamik, som er så eftertragtet.

"Jeg tror, at i de her år, hvor der tales så meget om globalisering, så er der bare ret mange muligheder for at rejse ud i verden med en uddannelse fra CBS," mandlig lærerstuderende

Jeg ved ikke så meget om det, men det lyder fancy. Hør bare ordet, 'international handel' – det skal bare siges på engelsk for det er minded på hele verden. Det ser godt ud når man skriver det på cv'et," kvindelig sabbatist

Flere fremhæver, at uddannelsernes navn i sig selv giver indtryk af, at det er internationalt og tidssvarende, fordi det er på engelsk.

"CBS er hot. Jeg tror det er på grund af navnet, at det er engelsk og lyder smart. Hvad var det nu det hed før? Nå ja, Handelshøjskolen, det lyder jo slet ikke fedt. Det er sådan noget, som mange siger, at de gerne vil, men de ved ikke nødvendigvis, hvad det egentlig er. Jeg kender piger, der aldrig har kunnet lide matematik, som pludselig siger, de vil læse på CBS. Det er jo mærkeligt, for det er faktisk økonomi, de skal læse. Jeg tror, de siger det, fordi det er smart," kvindelig sabbatist

Læreruddannelsen har – om end kun drypvist – med indlemmelsen i University Colleges fået adgang til den prestige, som det internationale islæt kan give uddannelser. Der er imidlertid ikke mange af de unge på ungdomsuddannelserne, som har opfattet, at læreruddannelserne nu er blevet indlemmet i større uddannelsesinstitutioner og har skiftet navn.

Når læreruddannelsen ikke i øvrigt forbindes med det spændende og ukendte, som andre uddannelser gør, er den engelske betegnelse på uddannelsesinstitutionen dog ikke i sig selv nok til at gøre læreruddannelsen mere attraktiv for de unge, hvilket denne ordveksling i en fokusgruppe mellem en lærerstuderende og en 18-årig gymnasieelev illustrerer:

Lærerstuderende: *"Jamen man har jo gjort det med læreruddannelsen, for at fylde noget liv i. Nu hedder det jo University College. Det er lidt ligesom, når man ændrer karakterskalaen fra 10 trin til 7... man skal forme Danmark i forhold til resten af verden. Jeg tror, det virker."*

Gymnasieelev: *"Jeg synes, det er fjollet. For selve uddannelsen vil i bund og grund være den samme."*

At de unge forbinder 'det internationale' med prestige illustreres af de unge, der læser til lærer på KDAS' internationale linje. Når de unge her skal fortælle om sig selv til andre, er det vigtigt for dem at nævne, at de læser på den internationale linje på læreruddannelsen, fordi de oplever, at dette giver anerkendelse i deres omgangskreds.

"Jeg tænkte meget, at det lyder tørt at være skolelærer. Når jeg præsenterer, hvad jeg laver, i sociale sammenhænge, så siger jeg tit, at jeg læser på den internationale linje," kvindelig lærerstuderende, KDAS

I fokusgrupperne afprøvedes betydningen af en international linje på læreruddannelsen, og der var bred enighed om, at det er noget, der tiltrækker de unge.

"Så giver det jo pludselig mening at kalde det for UCL og UCC. Mange, som gerne vil ud og rejse, tænker nej tak til læreruddannelsen, fordi den binder dem til Danmark," mandlig lærerstuderende, KDAS

8.5 Uddannelsernes adgangskoefficienter som en hitliste

De unge bruger i høj grad de offentliggjorte adgangskoefficienter som pejlemærker for, hvilke uddannelser de forbinder med høj prestige. Uddannelser med høje adgangskrav har høj prestige, mens uddannelser med åbent optag har lave prestige i de unges øjne. De unge gør brug af en kausalforklaring om, at høje adgangskrav betyder, at det er en krævende uddannelse, som det giver prestige at være studerende på og en høj løn, når man er færdig med uddannelsen.

"Prestigeuddannelser er dem med det højeste gennemsnit, man tænker, de er sværere. Sådan noget som læge, medievidenskab og sådan noget," kvindelig sabbatist, hxx-student 2009

Adgangskravene bliver en måde at orientere sig på i de mange uddannelsesmuligheder. De unge bruger det til at rammesætte egne muligheder, og de unge, der har – eller har udsigt til – et højt gennemsnit på deres afgangsbasis fra ungdomsuddannelsen, vil gerne bruge dette gennemsnit til noget. At bruge sit gennemsnit betyder, at man vælger en uddannelse med så højt et gennemsnit som muligt, for ellers har man spildt sit gennemsnit eller spildt en masse energi undervejs i sin ungdomsuddannelse.

"Jeg vil ikke spilde mit kloge hoved," kvindelig sabbatist, student 2008

Dette perspektiv er mest udbredt blandt de unge, der stadig går på ungdomsuddannelserne, eller de unge, der holder sabbatår.

For mange unge handler det derfor om at vælge en uddannelse, der er så højt placeret i det offentliggjorte 'prestigehierarki' som muligt. Mange af de unge ønsker at stile så højt, som de kan i forhold til at vælge en uddannelse, der har høje adgangskrav.

"Men der er også noget med gennemsnittet. At man tænker: 'jeg har snittet til det, og det lyder pænt og ser godt ud'. Jo jo, selvfølgelig interesserer jeg mig for International Business and Politics – som jeg skal læse – men det handler også om, at man ligeså godt kan tage den med det høje snit som den med det lave, når man nu kan," kvindelig sabbatist

Modsat de uddannelser, der kræver de højeste gennemsnit, for at man kan komme ind, har de uddannelser, som har eller som er kendt for at have frit optag mindre prestige blandt de unge. Læreruddannelsen placeres af de unge som en af disse uddannelser. *"Kan du ikke blive andet, så kan du altid blive folkeskolelærer"* er en udbredt holdning blandt de unge. Når det er noget alle kan blive, er der ikke prestige forbundet med at tage uddannelsen.

At adgangskravene til læreruddannelsen er blevet skærpet, er ikke noget de unge (ud over dem, der læser på læreruddannelsen) har bemærket endnu. Oplysningen bliver imidlertid modtaget positivt, eftersom de unge generelt er enige om, at det ikke er hensigtsmæssigt, at det er dem med de laveste karakterer, der bliver lærere. Der er en bred enighed om, at folkeskolelærer er for vigtigt et job til, at det skal varetages af personer, der ikke selv har klaret sig godt i skolen.

"Det er fandeme skidt, at nogen, der har fået fem i snit, kan komme ind og undervise nye generationer i folkeskolen," mandlig sabbatist, hxx-student 2008

Det illustreres her i en fokusgruppediskussion mellem unge fra ungdomsuddannelser, læreruddannelsen og sabbatister, hvordan adgangskrav og prestige for de unge er tæt forbundne.

Ordveksling fra fokusgruppeinterview:

"Der er kommet flere krav, det kræver snit at komme ind på flere professionshøjskoler, og man skal have bestået bestemte fag med rimelig gode karakterer. Det hjælper også bare på anseelsen," kvindelig lærerstuderende

"Okay – de ting er bare ikke lige nået over til mig. Jeg har stadig inden i hovedet, at jeg jo altid kan blive lærer, hvis alt andet fejler," kvindelig sabbatist

"Når man har en opfattelse af, at det er noget, alle kan komme til – så er det jo ikke noget specielt," mandlig sabbatist

"Jeg går i klasse med nogle, som har snit til meget mere, men som har valgt læreruddannelsen – det er jo også med til at hæve prestigen," kvindelig lærerstuderende

8.6 Mediernes afgørende rolle

Det spiller en stor rolle for de unges opfattelse af forskellige uddannelser og professioner, hvordan disse fremstilles i medierne. De fleste unge refererer i større eller mindre grad til medierne som en

kilde til viden, som mere eller mindre direkte påvirker deres valg af uddannelse.

At medierne har stor indflydelse på de unges opfattelse af uddannelser og job, bekræftes af studievalgscentrene, der fortæller, at de umiddelbart efter tv-serier som fx politiserien 'Anna Pihl' oplevede stærkt stigende interesse for politiskolen, især blandt piger.

En uddannelses prestige påvirkes også af, hvordan politikere omtaler bestemte fag. I den forbindelse har mange af de unge bidt mærke i, at det går dårligt i skolerne fagligt set, hvilket de baserer på, at Danmark klarer sig dårligt i diverse internationalt sammenlignelige test som fx PISA-undersøgelsen, der har været meget omtalt i medierne.

"Når jeg tænker på folkeskolelærere, tænker jeg på de negative historier, der har været i medierne," mandlig hf-studerende, Århus Akademi

"Der er meget i medierne om det, undersøgelser der viser, at vi ligger langt nede på listerne, og at mange ikke kan læse," kvindelig sabbatist

Læreruddannelsens image blandt de unge er præget af mediernes historier, der opleves som overvejende negative. En del af de negative historier handler om, at børn er blevet mere uopdragne, respektløse, besværlige, voldelige og højro-stede. Andre historier handler om, hvordan lærerne står magtesløse over for børnene og forældrene. Alt dette præger de unges billede af lærergeringen i negativ retning, og fx gjorde det meget stort indtryk på de unge, at en lærer blev slået af en forælder ved en skole-hjemsamtale, mens denne undersøgelse fandt sted.

Forskelle på skoler, hvor nogle skoler næsten kun har børn med etnisk minoritetsbaggrund, og andre næsten udelukkende har etnisk danske børn fra ressourcestærke familier, er også et negativt scenarium, som flere unge beskriver på baggrund af de oplysninger, de har fra medierne. I den forbindelse er frygten blandt de unge at havne på en af de 'dårlige skoler'.

"Ni ud af ti historier er negative, det bliver man jo påvirket af. Den stigende privatisering er en del af problemet. Alle de gode børn er i privatskole, og man [læreruddannede] er bange for at havne i folkeskolen, det er en losseplads for umulige børn," mandlig sabbatist, hf-student 2006

Blandt de unge på ungdomsuddannelserne og blandt dem, der holder sabbatår, er der mange, der giver udtryk for, at folkeskoleområdet altid

rammes af økonomiske nedskæringer, og at skolerne er nedslidte og umoderne. Billedet af folkeskolerne er præget af de negative historier, mens moderne folkeskoler med interaktive tavler, bærbare computere og fokus på sundhed og idræt fortaber sig i ukendskab. Dette skyldes dog ikke kun mediernes fortællinger, men også, at de unge lægger en forståelsesramme fra deres egen folkeskoletid ned over billedet.

Flere af de unge efterlyser positive historier om folkeskolen og rollemodeller for unge lærere, hvilket understreger, at de gode historier skal fortælles, så de unges referenceramme i forhold til lærergeneringen udvides.

"Jeg møder ikke nogen i min hverdag, som er seje lærere, jeg har ikke nogen i min omgangskreds, ingen i min familie, der er ingen seje lærere, når jeg tænder for mit tv, jeg møder dem bare ikke. Der mangler forbilleder. Hvis man ikke kender nogen, der er lærere, bliver man bare ramt af alle de negative ting: dårlig løn, man bliver slået ned, osv.," kvindelig sabbatist, hhx-student 2008

Som tidligere nævnt er det ligeledes vigtigt i denne henseende, at lærere, som de unge kender, taler positivt om lærergeneringen.

8.7 Handlingsforslag

- **Bryd med myten om den dårlige lærerløn og information om lærernes faktiske løn**
Myter og forestillinger om niveauet for lærernes løn og beløbets faktiske størrelse er stærke, og der er udbredt uvidenhed herom.

Samtidig betyder forventningen om en rimelig løn meget for de unges uddannelsesvalg. Det er derfor nødvendigt at kommunikere lønniveauet for lærere i forhold til andre professioner tydeligere ud og at gøre op med myten om, at lærerne får en decideret dårlig løn.

- **Synliggør at læreruddannelsen giver internationale muligheder**

Dette kan muligvis gøres ved at profilere University Colleges, så betegnelsen bliver en del af de unges bevidsthed.

Endvidere som anbefalet i kapitel 7 bør der være fokus på at udbrede kendskabet til de internationale muligheder ved læreruddannelsen.

- **Synliggør lærernes ekspertise inden for didaktik og pædagogik**

Som beskrevet i kapitel 5.

- **Kommunikér de positive historier om læreruddannelsen og lærerjobbet bredt ud**

Det bør kommunikeres langt tydeligere ud, at lærere også er unge og engagerede personer, som er glade for deres arbejde. Yngre rollemodeller for læreruddannelsen bør fremhæves.

- **Synliggør de skærpede adgangskrav til læreruddannelsen**

Herigennem synliggøres det, at ikke alle og enhver kan komme ind på læreruddannelsen.

9. Fortællingen om MIG

Som denne rapport illustrerer, er der utroligt mange ting i spil, når unge vælger videregående uddannelse, og vi har i rapporten opstillet en række dominerende tendenser og værdier i tiden, som er helt centrale motiverende faktorer for de unges valg af uddannelse. Ønsket om synlig faglighed og ekspertkompetencer, idealet om det utvungne fællesskab, idealet om det dynamiske liv og drømmen om en uddannelse og et job, der giver prestige, er alle forhold, der tillægges stor værdi af de unge, og som derfor præger deres drømme og forventninger til fremtiden, og som følge heraf deres uddannelsesvalg.³²

9.1 Uddannelsesvalg som selvfortælling

Som indledningsvis beskrevet opfatter de unge i generation Y i høj grad sig selv som selvstændige individer med egne meninger og en stærk individualitet. Derfor sætter de unge deres uddannelsesvalg ind i en selv-fortælling, en fortælling om MIG – som de beskriver alle deres store valg i forhold til.

Konkret betyder dette, at mange af de unge efter-rationaliserer eller 'retfærdiggør' deres uddannelsesvalg i forhold til tidens tendenser og værdier. Herved får de uddannelsesvalget til at give mening *både* i forhold til deres selv-fortælling og i forhold til tidens overordnede tendenser og værdier.

Således ser fx flertallet af de unge, der har valgt læreruddannelsen, lærergerningen som et afvekslende og dynamisk job fuldt af muligheder, mens andre unge, der ikke kan se sig selv som lærere, opfatter jobbet diametralt modsat. På samme måde ser nogle unge lægejobbet som yderst prestigefuldt, da det giver synlige kompetencer og en

ekspertrolle, mens andre unge, der ikke kan se sig selv i lægejobbet, finder negative aspekter af jobbet til deres fortælling om, hvorfor de ikke skal være læger. Og unge, som vælger en håndværkeruddannelse, bruger argumentet om tydelige kompetencer og ekspertrolle i deres fortælling om rigtigheden af deres uddannelsesvalg.

Således er det altså langt hen ad vejen de samme faktorer, der motiverer og påvirker de unge i deres uddannelsesvalg, og blandt mange unge synes der at være en række fælles værdier og tendenser. Men hvordan de unge *tolker* tidens tendenser og værdier ind i deres selv-fortælling er altså vidt forskelligt.

9.2 Urbaniseringsgrad og læreruddannelsen

Ud over de dominerende tendenser og værdier er der en række øvrige forhold, som analysen viser, har betydning for de unges uddannelsesvalg i almindelighed, og som endvidere har særlig betydning for de unges opfattelse af læreruddannelsen og lærergerningen. Disse forhold er urbaniseringsgraden og det tidlige studievalg, som bl.a. Globaliseringsstrategien har medført.

Analysen viser, at der inden for visse felter er forskel på, hvad de unge fremhæver som grundlæggende positive kvaliteter ved læreruddannelsen og lærergerningen, alt afhængig af om de er bosat i en større by som Århus eller København eller er bosat i mindre byer eller mere tyndtbefolkede områder.

Dette kan til dels hænge sammen med de forskelle, der er på aldersfordelingen på læreruddannelserne i de større og mindre byer. Ansøgerne til læreruddannelsen fordeler sig som tidligere beskrevet overordnet set i to aldersgrupper: de helt unge, hvor de 21-22-årige udgør den største gruppe, og de ældre fra 26 år og opefter. Denne fragmentering i alder gør sig gældende for læreruddannelser i både større og mindre byer, men er dog mest markant på læreruddannelserne i de mindre byer, hvor der ud over at være en større

³² Sideløbende med de dominerende tendenser og værdier i tiden er der naturligvis mange andre og mere subjektive forhold, der påvirker de unges uddannelsesvalg, såsom oplevelser i opvæksten, genetisk arv, social arv, personlighed mv.

andel af helt unge studerende også er markant flere i gruppen over 30 år.

Det faktum, at der er flere ældre studerende på læreruddannelser i de mindre byer end i de større byer kan være medvirkende årsag til, at flere lærerstuderende i de mindre byer fremhæver kvaliteter som jobsikkerhed, kontinuitet, relativt mange undervisningstimer på studiet, arbejdstider, der kan forenes med et familieliv, og korte geografiske afstande til familie, studie og arbejde som de mest positive værdier ved læreruddannelsen og lærerjobbet – kvaliteter, som måske ikke overraskende tillægges større værdi jo ældre den lærerstuderende er. Dette er tilfældet for flere lærerstuderende i *både* de større og de mindre byer. Som denne 35-årige lærerstuderende fortæller:

"Jobgaranti var også en af grundene til, at jeg valgte læreruddannelsen, det var vigtigt for mig, da jeg var på revalidering, før jeg startede," kvindelig lærerstuderende, UCL Jelling

Kvaliteterne jobsikkerhed, kontinuitet, relativt mange undervisningstimer på studiet, arbejdstider, der kan forenes med et familieliv, og korte geografiske afstande til familie, studie og arbejde fremhæves i langt mindre grad af de yngre lærerstuderende i de større byer som positive værdier ved læreruddannelsen og lærerjobbet.

De yngre lærerstuderende i de større byer fremhæver derimod i langt højere grad en dynamisk og afvekslende hverdag, differentierede jobmuligheder og mulighed for videreuddannelse som de positive kvaliteter ved læreruddannelsen og lærerjobbet. Og denne gruppe af unge ser *mange* muligheder i læreruddannelsen:

"Læreruddannelsen er en god, bred og almen uddannelse. Jeg vil gerne undervise og arbejde videre med kommunikation, men har valgt læreruddannelsen for at have hænderne nede i mulden. Efter læreruddannelsen regner jeg med at tage en diplomuddannelse. En blanding af undervisning og studium, så jeg kan komme til at lave noget med kunst og kulturformidling på børne- og ungeområdet. Måske skal jeg på et tidspunkt arbejde fuldtids som lærer, men så skal det gerne være mere kulturorienteret fx musiklærer på en højskole," kvindelig lærerstuderende, VIA Århus

Aldersforskelle på de lærerstuderende i de større og mindre byer er dog ikke hele forklaringen på, at de lærerstuderende i større og mindre byer fremhæver forskellige kvaliteter ved læreruddannelsen og lærerjobbet, da der er en tendens til, at der i gruppen af de helt unge lærerstuderende i de

mindre byer er en del, der lægger vægt på mange af de samme kvaliteter ved læreruddannelsen og lærerjobbet som deres ældre medstuderende.

"Det kan sagtens forenes med et godt familieliv at være lærer, sådan er det ikke med mange andre job," mandlig lærerstuderende, UCL Skaarp

Dette kan hænge sammen med, at der blandt de helt unge lærerstuderende i de mindre byer er en gruppe af unge, der sætter stor pris på tryghed og på det kendte, og som derfor ikke har ønsket at flytte væk fra den by, hvor de er vokset op. Dette har muligvis begrænset deres valgmuligheder for videregående uddannelse, hvilket for nogle kan være en af baggrundene for valget af læreruddannelsen.

Som hos deres ældre medstuderende er det altså ikke umiddelbart drømmen om en dynamisk og afvekslende hverdag, differentierede jobmuligheder og mulighed for videreuddannelse, der har motiveret denne gruppe af helt unge lærerstuderende i de mindre byer til at vælge læreruddannelsen, men nærmere den tryghed, som de forbinder med læreruddannelsen og lærerjobbet.

Således er det ikke nødvendigvis de samme faktorer, der motiverer unge i henholdsvis de større og de mindre byer til at vælge læreruddannelsen, da det er forskellige kvaliteter ved læreruddannelsen og lærergerningen, der tillægges værdi, og som ses som grundlag for det gode liv. Mens det blandt en stor del af de ældre lærerstuderende på tværs af større og mindre byer og blandt en gruppe af de helt unge lærerstuderende i de mindre byer altså er kvaliteter som jobsikkerhed, kontinuitet, relativt mange undervisningstimer på studiet, arbejdstider, der kan forenes med et familieliv, og korte geografiske afstande til familie, studie og arbejde, der fremhæves som kvaliteter ved læreruddannelsen, er det blandt de yngre lærerstuderende særligt i de større byer kvaliteter som en dynamisk og afvekslende hverdag, differentierede jobmuligheder og mulighed for videreuddannelse, der fremhæves.

Dette taget i betragtning bør man i en rekrutteringskampagne til læreruddannelsen holde sig for øje, at det kan være nødvendigt at differentiere kampagnen, alt efter om man henvender sig til unge i større eller mindre byer eller henvender sig til de yngste eller de lidt ældre unge.

Endvidere bør man være opmærksom på, at uddannelsernes geografiske placering spiller en rolle for flere af de unge i deres uddannelsesvalg. På samme måde som nogle unge i mindre byer ikke

ønsker at flytte fra disse byer, er der også en stor gruppe unge, der lægger meget vægt på, hvorvidt deres kommende uddannelse er i en by, hvor de kan se sig selv og også gerne har et netværk.

Særlig København og Århus er populære studiebyer, som denne sabbatist fortæller:

"Der er mange, der snakker om, at man kan læse i Århus og i København, og hvad for en by skal man vælge? Det betyder også rigtig meget, det snakker vi helt vildt meget om. De fleste herfra de tager til Århus. Som jeg ser det, er det rart, at man kender nogen, der bor i Århus også, så man har lidt netværk, også når man starter, og ikke det hele er nyt," mandlig sabbatist, student 2009

"Men der også mange, der gerne vil til København, det er Danmarks hovedstad, og der sker meget. Det er også fordi, man har en fornemmelse af, at uddannelserne måske er lidt bedre i København, i hvert fald så er snittene højere," mandlig sabbatist, student 2009

9.3 Det tidligere studievalg og læreruddannelsen

Der altså en tendens til, at unge fremhæver forskellige kvaliteter ved læreruddannelsen og lærergerningen alt efter deres alder. På baggrund heraf må man formode, at de unges alder, når de søger optagelse på en videregående uddannelse, kan have betydning for søgningen til læreruddannelsen.

Regeringens Globaliseringsstrategi fra 2006 har som en af sine målsætninger, at *"mindst 50 % af en ungdomsårgang skal gennemføre en videregående uddannelse i 2015,"* og at *"unge, der tager en videregående uddannelse, på længere sigt som hovedregel være færdige, når de er omkring 25 år."*³³

Der er for at støtte op herom iværksat en række forskellige incitamenter, blandt andet fortrinsreglen om adgang til videregående uddannelse inden for to år efter den adgangsgivende eksamen og nedsat SU til unge, der starter en uddannelse senere end to år efter den adgangsgivende eksamen. Disse incitamenter har alle til formål at tilskynde de unge til tidligere studievalg, færre sabbatår og hurtigere gennemførelse af uddannelsen.

Og strategien synes umiddelbart at have virket efter hensigten; de unge er i gennemsnit blevet yngre, når de påbegynder en videregående uddannelse.

Også de lærerstuderende er blevet yngre, og fra 2002 voksede gruppen af ansøgere under 22 år med læreruddannelsen som førsteprioritet fra 21 % til 36 % i 2008. De lærerstuderende følger således til dels den generelle udvikling. Dog er ansøgere til læreruddannelsen fortsat ældre end gennemsnittet af ansøgere til de fleste øvrige uddannelser. Dette er en væsentlig pointe, da det til dels er forskellige kvaliteter og værdier, der ligger til grund for de helt unge og de lidt ældre unges uddannelsesvalg.

De kvaliteter, flere af de ældre lærerstuderende fremhæver som positivt ved læreruddannelsen og lærergerningen, er fokuseret omkring værdier forbundet med familieliv og fleksibilitet i arbejdstid, jobsikkerhed og kontinuitet. Disse kvaliteter er der ligeledes flere af de helt unge, som endnu ikke har valgt uddannelse, der associerer med lærergerningen, men det er imidlertid ikke kvaliteter, der umiddelbart tiltaler flertallet af disse unge.

Dette indikerer, at et tidligere studievalg indirekte kan modarbejde rekruttering til læreruddannelsen, netop fordi en række af de kvaliteter, som mange unge forbinder med læreruddannelsen og lærergerningen, og som netop motiverer flere af de ældre unge til at vælge læreruddannelsen, er forhold, der umiddelbart ikke motiverer de helt unge.

Herudover kan det kræve en vis personlig modenhed at sætte sig ud over lærergerningens generelle omdømme som et hårdt, udskældt, dårlig lønnet og ikke prestigefyldt job.

Noget generaliseret sat op er der noget, der tyder på, at jo yngre de unge er ved ansøgningen til videregående uddannelse, jo mindre sandsynligt er det, at de vælger læreruddannelsen.

³³ Kilde: Globaliseringsstrategien, kap.4. 2006.

10. Konklusion og løsningskatalog

Søgningen til læreruddannelsen er i perioden 2000 til 2008 faldet støt. Faldet stoppede i 2009, men da der er både organisatoriske og konjunkturmæssige forklaringer på, hvorfor søgningen her er større, er det ikke en udvikling, der kan tages som tegn på en generel tendens. Det er derfor nødvendigt at rekruttere flere unge til læreruddannelsen for at imødekomme en forventet lærermangel i de kommende år.

Denne rapport har præsenteret NIRAS Konsulenternes analyse af de bagvedliggende årsager til den faldende søgning til læreruddannelsen. I det følgende gennemgås analysens hovedkonklusioner i korte træk, hvorefter der opstilles en række løsningsforslag til, hvordan udviklingen med faldende søgning til læreruddannelsen kan vendes.

Kvinder dominerer optaget på læreruddannelsen endnu mere, end de dominerer optaget på andre videregående uddannelser. Læreruddannelsen har traditionelt tiltrukket lidt ældre ansøgere, og mens dette stadig er tilfældet, ses dog en tendens til, at de lærerstuderende i lighed med studerende på andre videregående uddannelser, bliver yngre. Forskellige tilskyndelser til tidlig studiestart har altså haft indvirkning på optag på læreruddannelsen. Da der imidlertid er en række motivationsfaktorer for valg af læreruddannelsen, som har en tendens til først at opstå i den unge i en lidt mere moden alder, risikerer den politisk motiverede påvirkning i retning af tidligere studiestart at påvirke optaget på læreruddannelsen i negativ retning.

Folkeskolen, skolegang og lærere har alle danskere erfaring med, og folkeskolen har en markant tilstedeværelse i de flestes liv. Den udgør en fælles referenceramme i samfundet, som de fleste føler sig både berettigede og kvalificerede til at udtale sig om. Dette er både præmissen, udfordringen og det unikke ved folkeskolen og jobbet som folkeskolelærer.

Fordi alle kender og forholder sig til folkeskolen, er der i det danske samfund generelt en enorm opmærksomhed herpå. Debatten om, hvilke mål man har for børns skolegang, og ikke mindst

hvordan disse mål indfris, er evigt tilstedeværende i mediernes og i den politiske debat. På den mere negative side har debatten og den megen omtale bevirket, at der er opstået en lang række myter og fordomme om folkeskolen, lærergerningen og læreruddannelsen. Det er myter og fordomme, der ikke nødvendigvis afspejler virkeligheden, men som ikke desto mindre præger de unges opfattelse af folkeskolen, lærergerningen og læreruddannelsen.

Tidens unge er karakteriseret ved at have været socialt stimulerede, understøttet og plejet gennem hele deres opvækst i et pasningssystem og en familiestruktur, hvor børns trivsel er et altoverstyggende mål. De unge, som kommer gennem gymnasiet og dermed er kandidater til en videregående uddannelse, har oftest ikke mødt mange alvorlige forhindringer i tilværelsen.

Uddannelsen og det fremtidige job er vigtige faktorer i de unges selvuddannelsesproces, og uddannelsesvalget er ikke et valg, som de unge tager let på. Drømmen om fremtiden domineres af forestillingen om det perfekte liv, om personlig succes, om en karriere, der giver personlig mening, og om et liv med perfekt balance mellem arbejdsmæssige udfordringer og faglige kompetencer.

For mange unge er det vanskeligt at se læreruddannelsen og lærergerningen opfylde denne fremtidsdrøm. De dominerende myter om lærergerningen og folkeskolen og den generelt negative diskurs om folkeskolen gør, at de unge har mere end almindeligt vanskeligt ved at se fordelene i arbejdet som folkeskolelærer.

Et væsentligt element i forestillingen om det perfekte liv er for de unge drømmen om at blive eksperter eller professionelle – at kunne noget, som ikke alle kan. Man stræber efter og finder prestige i det, som er forbeholdt de få – de job, som har en klar professionalisme og et skær af 'mystik' over sig.

Lærernes faglighed er imidlertid ikke synlig for de unge, som står over for at skulle vælge uddannelse. De ser hverken læreren som fag-faglig ekspert

eller som pædagogisk professionel. Mange unge sammenligner det at være lærer med det at gå i folkeskole igen. Man forventer ikke som lærer at få nye kompetencer, og jobbet ses ikke som fagligt udfordrende eller tilfredsstillende. I forhold til rekruttering til læreruddannelsen skaber blindheden over for lærernes professionsfaglighed problemer på to fronter:

For det første mistes de unge, som motiveres af interessen for et bestemt fag eller et fagligt felt (eksempelvis sprog eller naturvidenskabelige fag). De fravælger læreruddannelsen, fordi de mener, at denne faglighed i grundskolen og i læreruddannelsen er for let og for tynd. I stedet retter de deres opmærksomhed mod en universitetsuddannelse.

For det andet mistes de unge, som motiveres af det pædagogiske arbejde, af at formidle og at undervise børn og unge. Denne gruppe skræmmes af diskursen om de umulige børn og de vanskelige forældre, og da de er uvidende om eller overser, at læreruddannelsen har til formål at udstyre dem med værktøjer og kompetencer til at håndtere disse udfordringer, fravælger de jobbet som lærer. Bevidstheden om, at det professionelle indhold i lærergerningen er at være i stand til at se, hvordan det enkelte barn lærer, og hvordan man får gruppen til at fungere, så læring kan finde sted, mangler hos langt de fleste unge.

Et andet element i de unges forestilling om det perfekte liv er idealet om utvungne fællesskaber, hvor gode sociale relationer bærer såvel det fremtidige studium som det fremtidige arbejdsliv. De unge vil trives på deres studium, og de vil trives på deres fremtidige arbejdsplads. Igen stiller de unges forestillinger om læreruddannelsen og personlige referenceramme fra oplevede situationer i folkeskolen sig i vejen for deres søgning til læreruddannelsen. De unge opfatter undervisningssituationen i folkeskolen som en socialt ulige relation, hvor børnene og de unge i bund og grund ikke har lyst til at være sammen med læreren. De husker situationer fra egen skoletid, hvor lærere har stået magtesløse og lidt personlige nederlag. Dette kombineret med de unges uvidenhed om, at læreruddannelsen giver dem pædagogiske redskaber og kompetencer til at håndtere disse situationer, gør, at de viger tilbage for at stille sig selv på en så udsat post, som læreren for dem fremstår at være.

Når de unge beskriver deres drømmeuddannelse og fremtid, er drømmen om et dynamisk liv central. Dynamikken antager to former: rammedynamik og indholdsdynamik. Ved rammedynamik

forstås, at uddannelse og fremtidige job ikke må have for faste rammer og begrænse den unges muligheder. Det skal være muligt at flytte sig, at udvikle sig og at træffe nye valg. Rammerne skal være dynamiske.

Ved indholdsdynamik forstås, at uddannelse og job heller ikke på den indholdsmæssige side må være ensformigt. Hverdagen skal være spændende, udfordrende og varieret – dvs. indholdet skal være dynamisk. Igen kolliderer de unges drømme med de gængse opfattelser af og myter om lærergerningen og folkeskolen i og med, at mange unge opfatter lærergerningen som en enkeltbillet til kedsomhed og fastlåsthed. Læreruddannelsen opfattes ikke som et springbræt til nye interessante destinationer, men snarere som en stopklods, der spærrer vejen for den videre færd fremad. De unges behov for selviscenesættelse, spænding og variation passer ikke med deres opfattelse af folkeskolen, som de derimod ser som en port, man går ind ad og efterfølgende er låst inde bag resten af livet.

Når de unge taler om uddannelser og uddannelsesvalg, er der et tydeligt prestige-hierarki, som er begrundet i tre forhold: økonomiske muligheder, adgangskrav til uddannelsen og tydelig professionalitet eller ekspertrolle. De unge ser prestige i uddannelser, hvor der er udsigt til en god indtjening, som det er vanskeligt at komme ind på, og uddannelser, hvor man bliver ekspert på et felt. Uddannelser med fri adgang ligger lavt i dette prestige-hierarki, som altså ikke entydigt er bundet op på længden af uddannelsen eller uddannelsens grad af akademisering.

Uddannelsers prestige blandt de unge er snarere bundet op på eksklusivitet, tidens trends, mystik og penge. Igen går læreruddannelsen af flere grunde ud af kampen som taber. Der er i forhold til lærergerningen en voldsomt stærk myte om meget lav løn, der er for de unge ingen prestige i at blive optaget på læreruddannelsen, da der i reglen ingen adgangskrav er, der er forestillinger om manglende fag-faglig indsigt, og der er manglende forståelse for professionsfagligt indhold i lærerens job.

Ovenstående maler et temmelig dystert billede af læreruddannelsens fremtid. Der er imidlertid et væsentligt lyspunkt – og det er de unges evne til at skabe fortællingen om sig selv. I de unges bestræbelser på selvdannelse og identitet tolker de tidens værdier ind i det/de valg, de træffer. De unge, der ønsker at være økonomer, fremhæver de aspekter ved uddannelsen, som passer ind i tidens værdier, og tilskriver det fremtidige arbejds-

liv karakteristika, der ses som positive i tidens værdikodeks. De unge, som på ingen måde har lyst til at blive økonomer, fremhæver derimod de aspekter ved uddannelsen, der er i modstrid med tidens værdier, og betoner i beskrivelsen af økonomens fremtidige arbejdsliv de forhold, som er i absolut modstrid mod tidens værdier.

Læreruddannelsen og lærergerningen er domineret af negative historier, myter og fortællinger, men dette negative billede kan ændres. Skal billedet af læreruddannelsen ændres, således at de unge, som kunne have lyst til at undervise, kan læse tidens værdier ind i læreruddannelsen og lærergerningen, er det dog nødvendigt fx via medier og kampagner at få malet et tilstrækkeligt nuanceret billede af det at være lærer – et billede, der benævner de positive sider af læreruddannelsen og lærergerningen, og som derved giver de unge, der har lyst til og mod på en fremtid som underviser og formidler, mulighed for at fremhæve de positive aspekter ved læreruddannelsen, som passer ind i tidens værdier.

Det skal være muligt for de unge at se, at læreruddannelsen og lærergerningen kan give succesoplevelser, kompetencer, muligheder, personlig udvikling, dynamik og en acceptabel løn. Som billedet er nu, er de negative forestillinger om lærergerningen så dominerende, at det er vanskeligt for de unge at finde de positive historier, de kan bruge som elementerne i fortællingen om dem selv.

Hvis de unges viden om læreruddannelsen og lærergerningen øges, deres bevidsthed om mulighederne i læreruddannelsen styrkes, og den negative fremstilling af lærergerningen samtidig aftager, er det muligt for læreruddannelsen at finde et afbalanceret leje, hvor den på lige fod med andre uddannelser kan tiltrække og motivere unge til at vælge læreruddannelsen.

10.1 Løsningskatalog

Anbefalinger til handling på baggrund af analysens resultater opdeles i to hovedgrupper: det lange seje træk og indsatser på den kortere bane.

På langt sigt gælder det efter NIRAS Konsulenternes opfattelse om at ændre den dominerende fortælling om folkeskolen og lærergerningen i offentligheden og ad den vej ændre den meget negative diskurs, som der i en årrække har været omkring folkeskolens virke, lærernes arbejdsvilkår, lærernes kompetencer og deres indsats.

Der findes ikke nogen enkel eller hurtig mirakelkur, men en række forhold skal være til stede for, at man kan påvirke diskursen. Mediernes behandling af folkeskolen og lærergerningen vil formentlig altid være præget af sensationsjournalistikken, men folkeskolens aktører og interessenter kan være med til at nuancere billedet frem for at understøtte mediernes negative fortælling om folkeskolen.

■ Fokus på fag-professionalismen

Det er nødvendigt at styrke fokus på og bevidsthed i offentligheden om lærergerningens pædagogiske og didaktiske professionalisme som en central del af dens faglighed. Det skal kommunikeres ud, at læreren bliver ekspert på sit felt – nemlig børns læring.

■ Nedtone 'overenskomstforhandlinger i det offentlige rum'

Diskussioner i medierne om, hvor stressende det er at undervise, hvor vanskeligt det er at skabe rum for læring, hvor dårlig lærernes løn er og forældres negative indflydelse på skolens dagligdag, fortællinger om nedslid, udbrændthed, dokumentationspres etc.

Disse diskussioner har formentlig først og fremmest haft til formål at forbedre lærernes arbejdsvilkår. Faktum er dog, at diskussionerne i høj grad har medvirket til at cementere et billede blandt de unge af en profession, hvor medarbejderne for alvor er udfordrede, op-hængte, underbetalte og miskendte.

■ Få lærere til at tale nuanceret om lærergerningen

I forlængelse af ovenstående bør der fra lærernes side være fokus på at fortælle de gode historier om lærergerningen. De unge oplever, at det er de negative historier om stress, arbejdspress og krævende forældre og børn, der fylder mest for uddannede lærere. Denne beskrivelse husker de unge, når de skal træffe valg om uddannelse. En nuancering af fortællingerne om lærergerningen til også at omfatte de gode sider, som lærerne, jævnfør TALIS-undersøgelsen, også ser ved jobbet, er nødvendig, hvis det at være folkeskolelærer ikke skal stå som et skræmmebillede i de unges bevidsthed.

På kortere sigt anbefaler NIRAS Konsulenterne, at der iværksættes en række tiltag og formidlingskampagner, der understreger aspekter ved læreruddannelsen og lærergerningen, som de unge tillægger værdi.

Til trods for, at nedenstående anbefalinger efter NIRAS Konsulenternes opfattelse er stærkt gensidigt afhængige, er de forsøgt rangordnet efter forventet effekt.

■ **Synliggør at der er varierede muligheder med en læreruddannelse**

Det er centralt at formidle mulighederne for videreuddannelse, karrieremuligheder og de mange forskellige jobmuligheder, en læreruddannelse baner vejen for. De unge i dag er mentalt meget optaget af rammedynamik. Derfor har en uddannelse, der generelt bliver opfattet som fastlåsende og begrænsende, et meget negativt udgangspunkt. Det skal derfor gøres klart for de unge, at læreruddannelsen og lærergerningen åbner frem for lukker døre.

■ **Synliggør at der er flow, dynamik og udfordring i at være lærer**

De unge tilstræber en tilværelse, hvor de konstant udfordres, og hvor de har kompetencer og færdigheder til at håndtere disse udfordringer. Altså et liv, hvor der er balance mellem udfordringer og kompetencer – en tilværelse i flow. Lærergerningen skal markedsføres som havende flow, dynamik og udfordring – men en udfordring, hvor den unge via sin uddannelse får de redskaber, vedkommende har brug for til at håndtere situationen. Lærergerningen skal fremstå som en måde, hvorpå de unge kan opnå den ønskede 'flow-tilstand'.

■ **Synliggør at læreruddannelsen giver internationale muligheder**

Det er vigtigt at synliggøre, at flere professionshøjskoler arbejder med en *international linje* med praktik i udlandet – og om muligt at udbrede denne ordning til flere læreruddannelser. Sigtet er at kommunikere, at læreruddannelsen har rammedynamik – at man med læreruddannelsen har mange forskellige jobmuligheder, herunder at arbejde i udlandet. De unge, som nu læser på internationale linjer på læreruddannelserne, er udtalt stolte over at kunne fortælle en 'international' historie om sig selv.

■ **Etablér en lærerstuderende-karavane**

De unge lytter, når andre unge fortæller om deres uddannelse. Og de ord og beskrivelser, som unge med personlig erfaring fra læreruddannelsen kan videreformidle, vejer langt tungere end studievalgcentres eller studievejledernes beskrivelser af de enkelte uddannelser og fremtidsudsigterne herfor.

■ **Tilbageerobre professionalismen**

De unge er for langt størstedelens vedkommende blinde over for læreruddannelsens og lærergerningens pædagogiske/didaktiske indhold. Årtiers fokus på indholdet i skolens fag har gjort, at unge fokuserer på denne faglighed og manglen på dybde heri, når der tales om lærernes faglighed. Problemet er dobbeltsidet: På den ene side betyder det, at unge, som har en interesse inden for et bestemt fag, fravælger læreruddannelsen, da de opfatter lærergerningen som fagligt kedelig. På den anden side betyder det, at de unge, som har lyst til en pædagogisk og formidlingsmæssig opgave, forestiller sig, at de med en læreruddannelse lades i stikken i forhold til den pædagogiske opgave. Samtidig ønsker de unge at være eksperter på et felt – en øget fokusering på lærerne som eksperter i børns læring vil have en positiv indflydelse på de unges opfattelse af læreruddannelsen.

■ **Øget fokus på placeringen af det pædagogiske/didaktiske indhold i læreruddannelsen**

Placeringen af det pædagogiske/didaktiske indhold i læreruddannelsen bør ændres, så dele af det placeres tidligt i uddannelsesforløbet. Herved kan man sandsynligvis mindske frafaldet blandt de lærerstuderende og derved også mindske frafaldne lærerstuderendes negative fortællinger om læreruddannelsen, da de lærerstuderende ikke oplever at stå uden redskaber til håndtering af praksis, når de kommer i første praktik.

■ **Styrk viden om lønforhold**

I forlængelse af behovet for at nedtone 'overenskomstforhandlingerne i det offentlige rum' er behovet for at styrke de unges viden om lærernes faktiske lønforhold. Der er blandt de unge et 'misforstået klarsyn' om, at lærere får en ekstremt dårlig løn. Denne myte er særdeles sejlivet og må punkteres, hvis læreruddannelsen skal tiltrække væsentligt flere studerende. De unge kræver ikke nødvendigvis at blive rige gennem deres job, men ingen ønsker en direkte *dårlig* løn.

■ **Styrk fortællingen om læreruddannelsens studiesociale miljø**

Læreruddannelsen har de fleste steder et studiesocialt miljø og en pædagogisk metode, som vil tiltale mange unge. Tankerne om et godt studiesocialt miljø er noget, som vejer tungt hos rigtig mange unge. Markedsføres læreruddannelsen i forhold hertil, forventes dette at tiltrække flere unge.

- **Beskriv optagelseskravene tydeligt**
Mange unge har den opfattelse, at det er let at komme ind på læreruddannelsen – at adgangskravene nærmest ikke eksisterer. Dette bidrager til at styrke myten om, at det faglige niveau på læreruddannelsen er for let, og om, at det er de mindre begavede unge, der ikke havde andre muligheder, som vælger læreruddannelsen. Tydelig formidling af niveau og adgangskrav vil kunne styrke læreruddannelsens anseelse blandt de unge.

- **Tænk på rekrutteringsgrundlag**
I rekrutteringen til læreruddannelsen kan det være nyttigt at se på miljøer, hvor de unge, som er kernemålgruppen til læreruddannelsen, i øvrigt befinder sig. Det er NIRAS Konsulenternes opfattelse, at der blandt ledere i spejderorganisationer, sportsklubber, idrætsforeninger og andet foreningsliv vil kunne findes en overvægt af potentielle lærerstuderende. Det er mennesker, der har ønsket om samvær med børn og unge, som motiveres og drives af formidlingsaspektet, og som via deres frivillige arbejde i foreningslivet ser gevinsten ved en målrettet pædagogisk indsats.

- **Analyser om øget optag i Århus og København vil øge bruttooptaget på læreruddannelsen**

Der er i dag kun adgangsbegrænsning til få læreruddannelser i Danmark. Denne analyses datamateriale peger på, at geografi er en vigtig faktor for de unge, når de vælger uddannelse. Man kan derfor forestille sig, at der er unge, der i dag vælger læreruddannelsen fra, hvis de ikke kan komme ind i Århus eller København.

Det datamateriale fra KOT, som analysen har haft til rådighed, kan ikke svare på, om en åbning for øget optag i Århus og København vil øge bruttooptaget på læreruddannelsen, eller om det blot vil flytte studiepladser fra de mindre byer til de større byer. Det anbefales derfor, at der iværksættes en analyse af, hvorvidt der på kort sigt kan opnås højere bruttooptag ved at øge optag de steder, hvor der i dag er flere ansøgere end studiepladser.

Ud over ovenstående anbefalinger anbefaler NIRAS Konsulenterne, at man i arbejdet med rekrutteringen til læreruddannelsen holder følgende in mente:

- **Differentieret rekrutteringskampagne**
Når en rekrutteringskampagne for læreruddannelsen sammensættes, er det vigtigt at være opmærksom på, at der ses visse forskelle på værdier hos de unge i de større og i de mindre byer samt mellem aldersgrupperne. Budskabet i en rekrutteringskampagne skal således ikke nødvendigvis være ens for alle målgrupper.

- **Globaliseringsstrategiens indflydelse**
Analysen indikerer, at et tidligere studievalg indirekte modarbejder rekruttering til læreruddannelsen, netop fordi en række af de kvaliteter, som mange unge forbinder med læreruddannelsen og lærergerningen, og som netop motiverer flere af de ældre unge til at vælge læreruddannelsen, er forhold, som umiddelbart taler mere til de ældre unge end til de helt unge. Når unge tilskyndes til tidligt studievalg, kan det 'gå ud over' læreruddannelsen, da de modenhedsmæssigt vægter andre ting, end læreruddannelsen og lærergerningen kan honorere.

Samtidig kræver det en vis personlig modenhed at sætte sig ud over lærergerningens generelle omdømme som et hårdt, udskældt, dårlig lønnet og ikke særlig prestigefyldt job. Man kan derfor noget generaliseret forstille sig, at jo yngre de unge er ved ansøgningstidspunktet til videregående uddannelse, jo mindre sandsynligt er det, at de vælger læreruddannelsen.

11. Metode

11.1 Metodevalg

Hovedantagelsen bag valget af metode i denne analyse er, at en forståelse for de bagvedliggende årsager til den faldende søgning til læreruddannelsen kræver metoder, der giver mulighed for at gå i dybden med de erkendte og uerkendte motiver og faktorer, der er på spil, når unge vælger uddannelse.

Antropologisk metode blev vurderet at være særligt velegnet hertil, da denne metode gør det muligt at komme helt tæt på de unge og på situationer, hvor de unge træffer deres uddannelsesvalg.

11.2 Det antropologiske feltarbejde

Hovedessensen i antropologisk metode er det antropologiske *feltarbejde*, der generelt bygger på *deltagerobservation*. Styrken ved feltarbejdet og deltagerobservationen ligger i, at observatøren ikke kun er observatør, men også er deltager i observationen. Dette giver mulighed for at sammenholde den/de observerede personers eller grupperes reelle handlinger med observatørens egne observationer som deltager. Dermed kan de værdier, ønsker, motiver og behov klarlægges, som den/de observerede personer eller gruppe-medlemmer ikke selv umiddelbart kan italesætte eller forestille sig, da disse ofte er uerkendte felter og banale selvfølgeligheder. Motiverende faktorer, bagvedliggende årsager, forestillinger og drømme om valg af uddannelse og profession er netop ofte uitallesatte, da sådanne centrale livsvalg i høj grad er individualiserede og til dels af de unge betragtes som en følsom og privat sag.

NIRAS Konsulenterne har i denne analyse fået gode erfaringer med at effektivisere de normalt meget tidskrævende antropologiske metoder³⁴. Udgangspunktet har været, at vi har trukket på feltarbejdets metode, men ved hjælp af spørge- og observationsguides har fokuseret opmærk-

somheden på det, der var relevant i forhold til netop uddannelsesvalg.

I praksis foregik feltarbejdet ved, at vi opsøgte steder og sociale situationer, hvor det var oplagt for unge at forholde sig til uddannelsesvalg generelt samt til læreruddannelsen specifikt.

Under feltarbejdet blev der gennemført deltagerobservation i diverse sociale situationer samt udført forskellige former for aktiviteter, herunder individuelle interview og gruppeinterview, hall test og øvelser med klasser, enkeltpersoner og grupper.

Fokuspunkter for feltarbejdet har været:

- Hvad er vigtigt for unge, når de vælger uddannelse?
- Hvilke tanker og overvejelser gør unge sig om valg af uddannelse?
- Hvilke uddannelser har/har ikke prestige og hvorfor? Og hvad betyder det for uddannelsesvalget?
- Hvordan ser de unge sammenhængen mellem valg af uddannelse og senere profession – fordele/ulempes ved professionsrettede uddannelser?
- Hvad skal der til for, at de unge ville vælge læreruddannelsen?/ Hvorfor har de valgt læreruddannelsen?

Ved at foretage antropologisk feltarbejde i de sociale sammenhænge, hvor de unge færdes, og hvor uddannelsesvalg er på dagsordenen, har NIRAS Konsulenterne opnået en forståelse for de

³⁴ Se fx Øllgaard, Gertrud: Effektiv etnografi og ubydelig mælk, Kontur nr. 17, 2008

forskellige faktorer, der har indflydelse på de uddannelsesvalg, som de unge træffer. Samtidig har vi gennem feltarbejdet blandt de unge opnået en viden om, hvordan de unge prioriterer mellem

livsdrømme, livsstil, interesser, forestillinger om forskellige former for arbejdsliv, oplevelser af status, anerkendelse og prestige, påvirkning fra forældre og studievejledere og meget, meget mere.

Figur 3: Oversigt over respondentgrupper og anvendte metoder

Respondentgruppe	Anvendte metoder				
	Feltarbejde	Hall test	Fokusgruppe	Interview	Repræsenteret via følgegruppe
Gymnasieelever	X	X	X	X	
Sabbatister	X		X	X	
Lærerstuderende	X	X	X	X	
Rektorer ved læreruddannelser					X
Rektorer/inspektører ved gymnasieskoler				X	
Studievejledere ved læreruddannelser				X	
Studievejledere ved gymnasieskoler				X	
Danmarks Lærerforening				X	
Studievalgscentre				X	
Skolelederforeningen				X	
KL					X
Undervisningsministeriet					X

Analysen er baseret på såkaldt *metodetriangulering*, dvs. at emner er belyst med data fra flere forskellige datakilder og respondentgrupper og fra flere forskellige perspektiver.³⁵ Fx har vi ikke blot talt med de unge fra de tre hovedrespondentgrupper om motiverende faktorer for uddannelsesvalg, vi har også talt med studievejledere på gymnasieskolerne og læreruddannelserne, med lærere, forældre mm. På denne måde har vi kunnet sammenholde opfattelsen hos de unge selv med opfattelsen hos andre personer, der kender de unge.

Figuren herover illustrerer metodetrianguleringen og viser sammenhængen mellem respondentgrupper og metoder.

11.3 Respondenter

Til at belyse de motiverende faktorer for unges uddannelsesvalg og derved belyse de bagvedliggende årsager til den faldende søgning til læreruddannelsen valgte vi at inddrage flere forskellige respondentgrupper i analysen. Det er dog først og fremmest de unge selv, der har været analysens fokus, da de unge må betragtes som de største eksperter i deres eget liv. Af Figur 4 nedenfor fremgår analysens tre hovedrespondentgrupper samt kriterierne for deres relevans i analysen.

³⁵ Se bl.a. Bryman, Alan (2001): *Social Research Methods*, Oxford University Press, p. 447

Figur 4: Analysens tre hovedrespondentgrupper samt disses relevanskriterier

Benævnelse	Respondentgruppe	Relevanskriterier
Gymnasieelever	Unge på sidste år af den gymnasiale uddannelse (stx, htx, hhx og hf)	De unge på sidste år af deres gymnasiale uddannelse er en af hovedmålgrupperne for rekruttering til læreruddannelsen, da langt størstedelen af de lærerstuderende har en gymnasial ungdomsuddannelse. Disse unge står endvidere tæt på en overgangsfase og skal snart træffe det endelige valg om deres videre uddannelsesforløb og senere profession. De er derfor et sted i deres liv, hvor tanker og overvejelser om valg af uddannelse fylder meget.
Sabbatister	Unge mellem uddannelser/ mellem uddannelse og erhvervsarbejde, de såkaldte 'sabbatister'	Sabbatisterne er ligeledes en målgruppe for læreruddannelsen, idet de står midt imellem en ungdomsuddannelse og en videregående uddannelse eller erhvervsarbejde. Nogle af disse unge har allerede valgt deres fremtidige uddannelse, men har valgt et års pause fra uddannelsessystemet, inden de går videre, mens andre ikke har besluttet sig for deres uddannelsesforløb. For begge grupper gælder det, at de, på samme måde som gymnasieeleverne, er et sted i deres liv, hvor tanker og overvejelser om valg af uddannelse fylder meget.
Lærerstuderende	Unge på første år af læreruddannelsen	De unge på første år af læreruddannelsen har for relativt kort tid siden taget valget om at uddanne sig til lærer. I den forbindelse har de gjort sig en række relevante overvejelser over, hvorfor de gerne vil læse til lærer, og hvad dette indebærer. De har en række positive såvel som negative forventninger til uddannelsen, og de har erfaring med læreruddannelsens image ud fra, hvordan de mødes af andre, når de fortæller om deres uddannelsesvalg.

Herudover indgik der i analysen en fjerde respondentgruppe bestående af eksperter og interessenter, der har viden om og/eller interesse i unges

uddannelsesvalg generelt og/eller læreruddannelsen specifikt. Disse fremgår af Figur 5.

Figur 5: Analysens fjerde respondentgruppe samt dennes relevanskriterier

Benævnelse	Respondentgruppe	Relevanskriterier
Eksperter/interessenter	• Rektorer ved læreruddannelser • Rektorer/inspektører ved gymnasieskoler • Studievejledere ved læreruddannelser • Studievejledere ved gymnasieskoler • Studievalgscentre • Repræsentanter for Danmarks Lærerforening • Repræsentanter for Skolelederforeningen • Repræsentanter for KL • Repræsentanter for Undervisningsministeriet	Disse eksperter/interessenter har viden om og/eller interesse i de unges uddannelsesvalg. Studievejledere på gymnasieskoler og læreruddannelser havde kendskab til tendenser ved de unges overvejelser om uddannelsesvalg, mens de øvrige respondenter bidrog til analysen med viden om området fra et mere overordnet samfundsperspektiv

11.4 Dataindsamling

Feltarbejdet blev gennemført på en række ungdomsuddannelser og læreruddannelser samt

blandt sabbatister udvalgt ud fra spredning på urbaniseringsgrad og geografi.

I figuren nedenfor er en oversigt over aktiviteter i feltarbejdet.

Figur 6: Oversigt over aktiviteter i feltarbejdet

Aktivitet	An-tal
Deltagerobservation	
Hall test på ungdomsuddannelser og lærerud-dannelser	511
Dybdegående individuelle interview med unge fra de tre hovedrespondentgrupper	20
Gruppeinterview med unge fra de tre hovedre-spondentgrupper	41
Interview med studievejledere på gymnasiesko-ler og læreruddannelser	7
Interview med personer på ledelsesniveau (rek-tor/inspektør) på gymnasieskoler og lærerud-dannelser	10
Klasse/holdøvelser på gymnasieskoler og læ-reruddannelser	10

11.4.1 Ungdomsuddannelser og lærerud-dannelser

Herunder ses en oversigt over uddannelsesinstitu-tioner, hvor der blev udført feltarbejde

Figur 7: Oversigt over feltarbejde på ungdomsud-dannelser

Ungdomsuddannelser	Dage
Aarhus Akademi (HF)	2
Ringkøbing Handelsskole (HHX)	2
Rysensteen Gymnasium (STX)	2
Sorø Akademi (STX)	1
Selandia – Center for Erhvervsrettet Uddannel-se, Slagelse (HTX)	1

Figur 8: Oversigt over feltarbejde på læreruddan-nelser

Læreruddannelser	Dage
Læreruddannelsen Blaagaard-KDAS, Køben-havn	2
Læreruddannelsen Jelling, University College Lillebælt	2
Læreruddannelsen Århus Dag- og Aftensemi-narium, VIA University College	2
Læreruddannelsen Skaarup, University College Lillebælt	2

11.4.2 Sabbatister

Feltarbejdet blandt sabbatister fandt sted i de sociale sammenhænge, der var relevante for den enkelte sabbatist, fx på erhvervsarbejde, til en fritidsaktivitet, sammen med venner, hjemme hos forældre mv., da sabbatisterne ikke som de to øvrige respondentgrupper færdes i en fælles so-cial sammenhæng. Sabbatisterne blev hver især fulgt én dag i deres vante dagligdag, hvorved det blev muligt at have uformelle samtaler om frem-tidsdrømme, uddannelsesvalg og læreruddannel-sen. Der blev endvidere gennemført dybdegående interview med alle sabbatister.

Sabbatister blev udvalgt med sigte på spredning i bopælskommune og køn.

Figur 9: Oversigt over sabbatister fordelt på bo-pælskommune

Sabbatister	Bopælskommune
Benjamin	Odense
Cecilie	Helsingør
Iris	Århus
Kaja	Tønder
Simon	Nykøbing Mors
Michelle	Næstved

11.4.3 Ekspertinterview

Der blev i løbet af analysen gennemført interview med en række eksperter og interessenter, der på den ene eller anden måde havde viden om og/eller interesse i de unges uddannelsesvalg gene-relt og/eller læreruddannelsen specifikt. Interview-ene blev gennemført enten som telefon- eller per-sonlige interview og fulgte semistrukturerede in-terviewguides.

Figur 10: Oversigt over ekspertinterview

Ekspertinterview
Studievalg Østjylland
Studievalg København
Studievalg Fyn
Rektorer ved læreruddannelser
Rektorer/inspektører ved gymnasieskoler
Studievejledere ved læreruddannelsen
Studievejledere ved gymnasieskoler
Skolelederforeningen
Danmarks Lærerforening

11.4.4 Fokusgrupper

For at sikre bredde i analysen og kvalificere den viden, der blev indsamlet i feltarbejdet, blev der gennemført fire fokusgruppeinterview med de tre hovedrespondentgrupper med 4-9 deltagere i hver gruppe. De tre første fokusgrupper var homogene grupper, dvs. at deltagerne var henholdsvis elever på ungdomsuddannelser, sabbatister og lærerstuderende. I disse tre fokusgrupper blev de konklusioner og hypoteser, der var draget af feltarbejdet, og genkendeligheden heraf diskuteret.

Den fjerde fokusgruppe var heterogen, dvs. sammensat af alle tre respondentgrupper. Formålet med denne fokusgruppe var at kvalificere de løsningsforslag, der var udarbejdet på baggrund af den foreløbige resultatanalyse.

Figur 11: Oversigt over fokusgrupper

Fokusgrupper
Unge fra ungdomsuddannelser
Sabbatister
Lærerstuderende
Gruppe med repræsentanter fra alle tre respondentgrupper